

Sveriges enda samhälls- & kulturmagasin med många läsare. Nr 5/2015. Pris 69 kr

ORDFRONT

MAGASIN

Joakim Medin

KURDERNAS KAMP

Fanny Hökby

VI TOG EMOT DEM

Owen Jones

**ALLT KAN FÖRÄNDRAS
MYCKET SNABBT**

INTERPRESS 0451-05

7 388045 106905

RETURVECKA V 50

VIT KANIN RÖD KANIN

AV NASSIM SOLEIMANPOUR

RIKSTEATERN

TURNÉPLAN

SEPTEMBER

1 Linköping, Sagateatern · Eva Röse
24 Östersund, Storsjöteatern · Johan Ulveson

OKTOBER

5 Stockholm, Södra Teatern · Özz Nûjen
6 Arvika, Filmhuset Palladium · Lasse Beischer
24 Falun, Dalateatern · Lo Kauppi
27 Kalmar, Kalmar Teater · Athena Farrokzhad
28 Växjö, Växjö Teater · Johannes Bah Khunke

NOVEMBER

10 Luleå, Norrbottensteatern · Filip Tallham
16 Karlstad, Arenan · Björn Kjellman
18 Hemlig ort · Marika Lagercrantz
30 Umeå Folkets Hus, Studion · Stina Ekblad

DECEMBER

1 Nordmaling, Oasen · Maria Lundqvist

Biljetter och information:
riksteatern.se/vitkaninrodkanin

Vi sover gott
hos vår huvudsponsor
– Best Western Hotels

Riksteatern hösten 2015 • Illustration: Mari • Foto: mediabanken.riksteatern.se • Tryck: Ineko

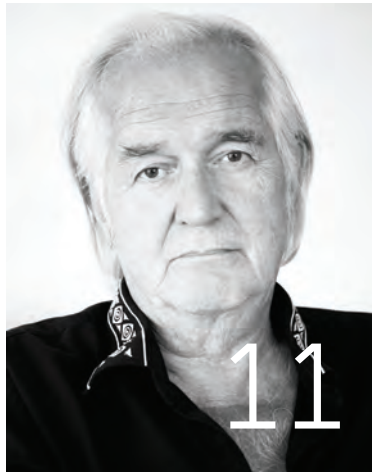
TEMA: FLYKTINGKATASTROFEN

12. På ön Lesbos lever män, kvinnor och barn innanför taggtrådsstängslan i Moria-flyktinglägret där osäkerheten är stor och polisbrutalitet är vardag. Elina Pahnke möter 24-åriga Ali som flytt sitt hemland två gånger och hellre ville dö på Medelhavet än skickas tillbaka till Afghanistan.

14. Joakim Medin, frilansjournalisten som i vintras greps i Syrien, är tillbaka i Kurdistan där PKK-gerillan kämpar mot både IS och turkiska bombplan. Kurdernas situation i Syrien, Irak och Turkiet är mer akut än någonsin, samtidigt som den USA-ledda koalitionen är helt beroende av deras kurdiska gerillasoldater för att få stopp på IS – ett dubbelspel på liv och död.

20. I Sverige var det frivilliga volontärer och organisationer som tog hand om de tusentals flyktingarna som kom till Sverige i september. Mycket av arbetet skedde under radarn för myndigheter och offentlighet. Nu berättar aktivisterna vad som egentligen hände, bakom tidningsrubrikerna.

11

36

38

11. MANKELL - EN SAKNAD URKRAFT

Henning Mankell har gått ur tiden och Jan-Erik Petterson minns en modern nomad med en ofattbar arbetsdisciplin. Mankell tog ställning när det behövdes och kommer sörjas på Ordfront där han bland annat gav ut Wallanderserien.

28. SD:S NORDISKA SYSKON

De nordiska högerradikala partierna tar plats i riksdagar och regeringar. De balanserar skickligt på gränsen till det acceptabla, men hur klarar de sig i maktställning? Anna-Lena Lodenius guidar till den nordiska högerpopulismen.

32. KRÖNIKA:

Behrang Kianzad om att skriva om rasism.

/KULTUR/**35. RECENSION: KÄRASTE HERMAN**

Johan Berggren läser Maja Hagermans biografi över den svenska rasbiologins fader Herman Lundborg.

36. HIP HOP-SCENEN I RYSSLAND

är på uppgång, men präglas starkt av rasism. Kenneth Seremet, sociolog och DJ, reser dit och träffar unga talanger som kan förändra Ryssland, men också de som inte pratar med honom på grund av hans hudfärg.

38. RECENSION: MEDITERRANEA (2015)

Den italienske regissören Jonas Caripgnanos långfilmdebut *Mediterranea* är ett drama på gränsen till det dokumentära, där vi får se Europas gyllene bur från afrikanska migranters synvinkel. Den glimrar inte som guld.

FANNY HÖKBY är vikarierande redaktör på Ordfront magasin. Hon har studerat estetik och journalistik, och sysslar med bokutgivning och ideellt fackligt arbete på fritiden. I september blev hon aktiv volontär i flyktingsamordningen och har till detta nummer skrivit ett reportage om sina erfarenheter inifrån den svenska frivilliga flyktingmottagningen.

JOAKIM MEDIN är frilansjournalist som bevakar Mellanöstern med specialinriktning på den kurdiska frågan. Han har de senaste åren gjort ett flertal resor i krigets Syrien och Irak, senast under nio veckor sensommaren 2015.

KENNETH SEREMET är urban-sociolog och verksam DJ. När han inte spelar på Stockholms klubbar eller producerar Radio Rinkeby, skriver han på en bok om svensk hip hop-historia, åren 1980-1990. Han arbetar även som konsult inom centrumutveckling i marginaliserade områden som Rinkeby och Tensta, samt projektbaserat med förebyggande metoder där hip hop används som verktyg för att förebygga destruktivt handlande hos unga.

ORDFRONT

MAGASIN

Ordfront magasin är Föreningen Ordfronts tidskrift. Den utkommer med sju utgåvor per år.

Chefredaktör och ansvarig utgivare

Johan Berggren
johan.berggren@ordfront.se

Redaktör

Marianne Steinsaphir tjl
marianne.steinsaphir@ordfront.se
Fanny Hökby
fanny.hokby@ordfront.se

Redaktörerna kan nås på 08-121 500 53
redaktion@ordfront.se

Layout

Pernilla Dure, pernilla.dure@ordfront.se

Omslagsfoto

Den kurdiska gerillasoldaten Zilan vid fronten mot IS i staden Şengal i norra Iran. Foto Joakim Medin

Annonser

Elisabeth Tingdal, 073-96 74 93, 031-84 21 82
elisabeth.tingdal@telia.com

Bilagor

Bisnode: 070-860 48 72
monica.dahlkvist@bisnode.com

Insänt material

Frilansartiklar sänds till någon av redaktörerna ovan. För insänt, ej beställt material ansvaras ej. Vi förbehåller oss rätten att publicera allt material även i elektronisk form om ej annat överenskommit. För osignerade texter svarar redaktionen.

Medlemskap (inkl. prenumeration)

Ett år 490 kr. Under 25 år: 290 kr.
För medlemmar utomlands tillkommer en portoavgift om 170 kr. Fyll i talong i tidningen eller gå in på www.ordfront.se
Vill du bli stödmedlem kan du betala in ett extra valfritt belopp. bg 5627-1075

Taltidning

Taltidning 2010 i Daisy (DVD-skiva) beställ via 0762-67 69 24 eller info@ordfront.se

Prenumeration för institutioner

550 kr (inkl moms) per år.
För prenumerationsärenden kontakta Nätverkstan, tel 031-743 99 05.

Distribution till återförsäljare

Interpress: kundtjänst 0200-88 88 00
Nätverkstan: tel 031-743 99 05

ISSN: 0284-981X

ISBN: 978-91-87165-07-8

Tryck: Carlshamns Tryck & Media AB

Nästa nummer: Utkommer 18 december.

Upplaga: 6 400 ex.

Föreningen ordfront

är en obunden ideell kulturförening för yttrandefrihet och demokrati.

Ordförande

Anna Wigenmark,
anna.wigenmark@ordfront.se

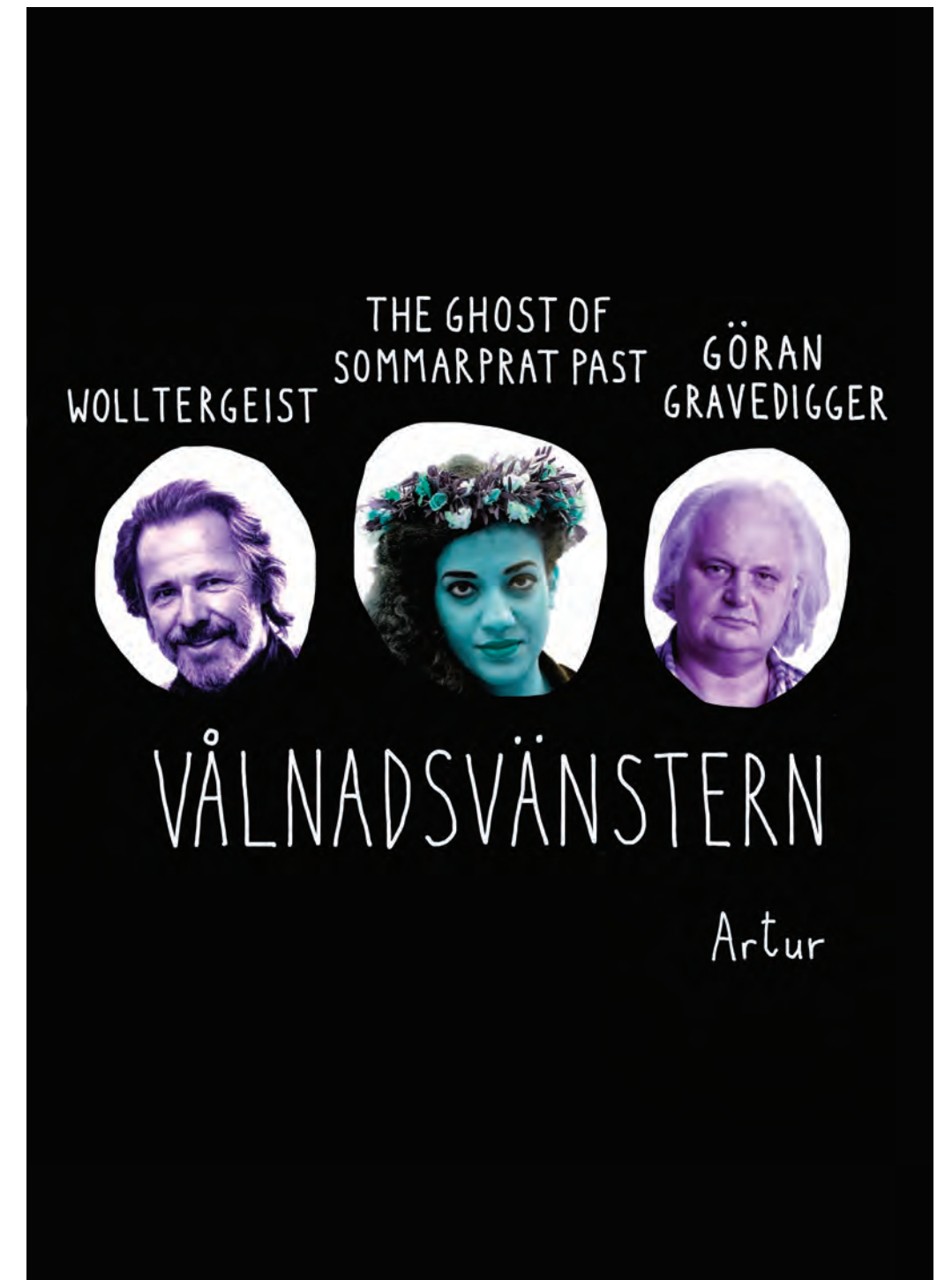
Ordfront kontakt

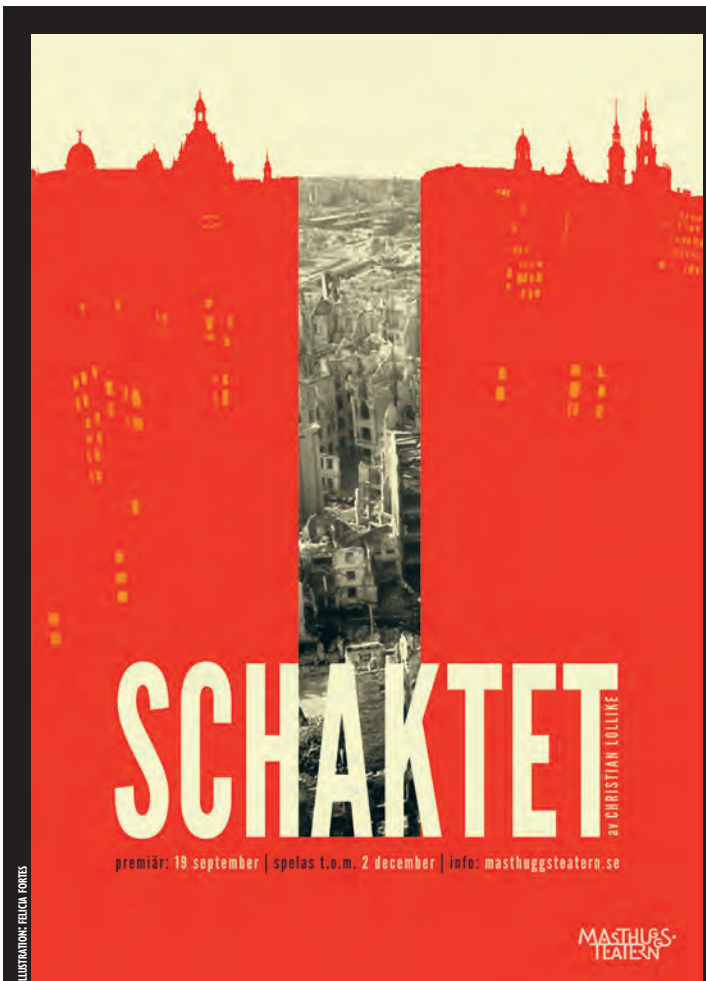
Allmänna ärenden och medlemskap:
08-121 500 51 (telefonid måndag och torsdag 13-16.30)
Bli medlem genom att kontakta oss. Se kontaktuppgifter nedan.
Hemsida: www.ordfront.se
Postadress: Box 6309, 102 35 Stockholm
Besöksadress: Karlbergsv. 66A, 113 35 Stockholm
e-post: info@ordfront.se

Omlinemagasin
omlinemagasin.se

Ordfront magasin uppbär stöd från Statens Kulturråd.

ARTUR SZANDROWSKI SKRÄCKFILM PÅ BORGARBION:

TRE TURISTER KOMMER TILL DRESDEN OCH FÖRSÖKER FÖRSTÅ VILKA SPÅR ANDRA VÄRLDSKRIGET HAR SATT I DEN TYSKA FOLKSJÄLEN.

VARFÖR HAR MAN BYGGT UPP EN SÖNDERBOMBAD STAD TILL EN EXAKT KOPIA AV VAD DEN EN GÅNG VAR?

OCH VARFÖR KLAMPAR UNGA MÄN ÅTER RUNT OCH SKRIKER PÅ GATORNA?

SCHAKTET ÄR EN FÖRESTÄLLNING OM HISTORIELÖSHET OCH NAZISMENS ÅTERKOMST.

CHRISTIAN LOLLIKES KRITIKERROSADE PJÄS FÅR SVERIGEPREMIÄR PÅ MASTHUGGSTEATERN I GÖTEBORG. SPELAS 19 SEPTEMBER – 2 DECEMBER.

Tel. 031 12 12 31 www.masthuggsteatern.se

Göteborgs Internationella Konstbiennial 2015

A STORY WITHIN A STORY

12 sep — 22 nov

Röda Sten Konsthall, Göteborgs Konsthall
Hasselblad Center, 3:e Våningen, KKP Galleri

GIBCA

Göteborg International Biennial
for Contemporary Art

www.gibca.se

MENS

Nypremiär 19 november 2015
Spelas till 4 december

It's raining mens hallelujah

"...parodi inte bara på patriarkatet utan på infotainment själv."
Göteborgs-Posten 150208

"Blandningen mellan humor och allvar är underbart välavvägd."
Kulturbloggen.com 150209

Teater Tamauer
www.hagateatern.se

Broderi: Lotta Sjöberg Grafisk form: Malin Skogberg
Spelas på Hagateatern i Göteborg. Biljetter: Kulturpunkten 031-368 32 99

JOHAN BERGGREN:

EN STARK HÖST

DET HÄR NUMRET av Ordfront magasin har vi under arbetet kallat »Flyktingar från ax till limpa«, med en kanske något okänslig journalistisk jargong, men »från ax till limpa« betyder en process från början till slut, och det har vi kanske, något oavsiktligt från början, gjort:

Joakim Medin, frilansjournalisten som nästan blivit kändis efter sina resor i krigets Syrien, har skrivit ett fantastiskt reportage från Turkiet, Kurdistan och norra Syrien. Det handlar huvudsakligen om kurderna, deras frihetskamp och den uppblussande nygamla konflikten med Turkiet, som nu riskerar dras med i det »Mellanösterns världskrig« som pågår. Men reportaget visar dessutom den verklighet som människor flyr ifrån: brinnande krig. Elina Pahnke har träffat Ali Hassan Sura i ett flyktingläger på den grekiska ön Lesbos, en 24-åring som flytt, skickats tillbaka till Afghanistan, flytt igen, fast i ett fruktansvärt limbo. Vägen från helvetet mot trygghet är en realitet som kunde göras mindre fruktansvärd om EU tog andra beslut.

Hur det ser ut när människorna på flykt till slut når Sverige handlar Fanny Hökbys reportage »Vi tog emot dem« om. Fanny har denna höst både jobbat som redaktör på Ordfront magasin och som volontär i den svenska flyktingmottagarrörelsen, och ger här en unik bild inifrån av de turbulenta veckor i september då Sverige reste sig och gav ett smått historiskt prov på solidaritet och humanism, även om myndigheters otillräcklighet och allmän förvirring också rädde.

Det solidariska Sverige, ja det visade sig starkt, det är starkt, läs gärna om Malmös fristadsförfattare Naei-

meh Doostdar Sanaye på sidan 55. Men denna höst har också visat de politiska klyftorna i Sverige. Särskilt stor är klyftan till de högerradikala Sverigedemokraterna, som reagerade på flyktingvågen med avsky och att försöka piska upp panikstämning, något de säkerligen kommer fortsätta med. Deras propagandistiska alarmism är medskyldig i de rasistiska dåd som började begås: mordbränder, mord. För att bättre förstå höger-radikalismen, numer etablerad i hela Europa, läs gärna Anna-Lena Lodenius genomgång av SD:s nordiska syskonpartier, som alla, till skillnad från SD, släppts in i maktens finrum. Högerradikaler kan ofta göra bort sig när de axlar regeringsansvar, och förlora stöd, men att räkna med det är en farlig taktik, menar Lodenius, och understryker att det viktiga är att inte låta dem sätta den politiska agendan.

Till sist, men inte minst, intervjuar vi Owen Jones, den brittiska vänsterns nya, unga stjärna. Med honom startar Ordfront magasin en serie intervjuer med världens tyngsta och mest inflytelserika vänstertänkare idag. Vi frågar dem främst om framtiden – vad leder kapitalismens slutfas till? Jo, kapitalismen är på väg mot sitt slut, enligt Paul Masons omvälvande bok *Postcapitalism*, som du kan läsa om på sidan 40.

Owen Jones ser två reaktioner på kapitalismens dödsryckningar, båda radikala: solidaritet eller hat. Vi har sett prov på bägge i Sverige denna händelsedigra höst.

Johan Berggren

DELA MED DIG AV TEXTEN. DU HITTAR DEN PÅ
<http://omlinemagasin.se>

Johan Berggren är chefredaktör på Ordfront magasin.

Glöm inte att läsa oss på nätet:
OM-bloggen
omlinemagasin.se
www.ordfront.se

Repliken:

Sverige står inför en välfärdskollaps. Vi måste få de nyanlända i arbete. Flyktingfrågan, högst upp på dagordningen, belyser tydligt vilket politiskt klimat vi befinner oss i. Samtalet har stelnat i SD:s profilfråga kontra regeringens och Alliansens profilfråga, och debatten gäller helt krasst: är flyktingarna närande eller tärande?

Det de säger är ju till stor del sant. Men är det ingen som ser den uppenbara vägen ut ur dragkampen? Vi har brist på lärare, syror och bostäder

och en allt högre arbetslöshet. På något sätt måste vi få fler att jobba i välfärden och samtidigt skapa nya jobb. Hmm ... Tänk om, ja häng med i svängarna, nu blir det kontroversiellt: tänk om man kanske skulle satsa på den offentliga sektorn? Bygga ut välfärden? Lägga mer pengar på att starta fler skolor, sjukhus och bostadsbyggen? Men nej, politikerna tror att vi vill ha individualiserade lösningar. Det verkar råda konsensus om att jobb skapas av små eller med-

elstora företag, och de får inte ha för stora utgifter i form av löner. Du som företagare eller arbetare ska rädda Sverige, och flyktingarna är individerna som kan få allt att kollapsa. Bostadsbristen i storstäderna till exempel, är idag tydligen akut enligt politikerna. Kom ni på det nu?? Den har varit akut i tio år! Minst! Vi har märkt detta, varför inte ni? Den som inte vågar göra slut med sin sambo i rädsla för att bli hemlös, är smärtsamt medveten om den. Men det krävdes

hundra tusen flyktingar för lyfta frågan? Välfärden tas som gisslan i kampen om invandrarfrågan, nu är det tydligare än någonsin. Ingen vågar pipa om saftiga välfärdssatsningar, i rädsla för att det ska bli det som gör att man förlorar i invandringskampen. Jag säger klipp av repet. Vägra dragkampen. Flytta fokus från individen till kollektivet. Det borde ha gjorts för länge sen.

Fanny Hökby

PRESIDENT-»VALET«

83.47 %

Så stor andel av rösterna fick Alexander Lukasjenka i presidentvalet i Belarus.

Enligt valobservatörer manipulerades röstsedlarna och motkandidater bojkottade valet helt. Ändå överväger EU att frysa sanktionerna mot presidenten, med motivationen att valet gick lugnt till, i jämförelse med tidigare år.

Att valet gick så lugnt till, hävdar många, beror på att oppositionella och kritiker ändå inte tror att protester kan förändra saken. Nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitj, själv från Belarus, sade i en intervju att hon inte vill kalla det ett val, att det »inte lär ske några överraskningar«. Det spelar ingen roll vad man gör.

Belarus brukar kallas Europas sista diktatur, men det är en tyst diktatur. Det rapporteras sällan om oroligheter, vallokaler attackerades inte, och regimen har inte mördat kritiker de senaste 15 åren, säger Joanna Kurosz som är östeuropachef på Civil Rights Defenders i Sverige, i en intervju med Sveriges Radio. Däremot har man kastat folk i fängelse. Hon säger att man faktiskt kan leva ett relativt gott liv, så länge man inte »uttrycker sina åsikter och försöker att tänka själv«.

Faran med en »tyst« diktatur är förstas att den lätt glöms bort. Men det kan ske progressiv utveckling även med en tyst opposition, om den är medveten om sina svagheter, väljer sina strider och bygger en stabil medlemsbas. Och här kanske nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitj kan bidra. Genom att skriva om Belarus kan hennes böcker på sikt ge betydelse för hur befolkningen ser på sin regim och möjligheterna att förändra, menar Joanna Kurosz. Protesterna på valdagen uteblev, men när Aleksijevitj tilldelades priset sprang folk till bokhandlarna.

FH

Gu' va' kul i vipkön!

KDU:S ORDFÖRANDE SARA SKYTTEDAL var drivande när pyttepartiet KD nyligen satte sig på den inrikespolitiska kartan genom att fälla »Decemberöverenskommelsen« från 2014. SS syntes på bild i riksmidierna när hon skålade i champagne, strålande av glädje över att SD nu kanske kan komma in i en regering. Eller nåt. Lika glad var inte Skyttedal när hon skulle flyga ut från den inrikespolitiska kartan ett par dagar senare. Ilskna tweets vittnade om mänskoboskapen hon tvangs dela flyg med. SS twittrade senare att hon bara skojat, ju. Synd att detta inte gällde även hennes politiska människoförakt!

JB

CITATET

Tydligen är det officiellt nu, 1 procent av världens invånare äger hälften av all rikedom. Klimatförändringar och ojämlikhet är två sidor av samma mynt. De är båda resultat av ett system riggat till fördel för de rika. De är båda resultat av en politik som har pressat människorna och planeten till bristningsgränsen.

- 350.org om klimatoppmötet i Paris

Gruvmotståndet är globalt

Svenska exempel visar nu att det går att vinna mot stora gruvintressen, senaste segrade Ojnarekogens förkämpar mot kalkbrytningsjätten Nordkalk, gruvplanerna i Gallok stoppades, liksom flera andra miljömässiga förkastliga och ekonomiskt volatila gruvprojekt i sameland de senaste åren. Men världens råvaruhunger mattas inte, och världen över utkämpas strider mot mäktiga gruvbolag som söker profit framför lokalbefolkningars rätt. I Apurimac i Peru dödades 3 personer av militär som slog till mot en protestmarsch där 15 000 protesterade mot den planerade koppargruvan Las Bambas. Det gigantiska gruvprojektet ägs av ett konsortiet MMG, dotterbolag till Kinas jättelika statsägda Minmetal Corporation, som vill göra Las Bambas till en av världens största koppargruvor. Detta är den senaste av många protester mot storgruvdrift i Peru. Lokalbefolkning protesterar mot gruvdriftens enorma miljöpåverkan, som hotar inte minst den i Peru knappa färskvattentillgången.

JB

GENOM STOREBRORS ÖGON

FÖR GRÄSRÖTTER som tröttnat på det omhuldande underifrånperspektivet finns bara ett par IT-klick bort chansen att prova på ett rejält ovanifrånperspektiv. På Tumbler-hemsidan Dronestagram (<http://dronestagram.tumblr.com>) har journalisten och konstnären James Bridle samlat foton tagna av USA:s militära drönare de senaste tre åren, strax innan nedslag. Bilderna liknar den sortens flygfoton som folk förr ibland beställde av sina gårdar, med skillnaden att drönarfotona genomgående är de sista någonsin av byggnaderna, som sekundsen senare, tillammans med sina invånare, raderas från kartan. Hur Bridle hackat/kommit över de militära bilderna är oklart, men den isande känslan av makt över liv och död som annars bara är tillägnad amerikansk militärpersonal kan nu även bli din. Den mindre morbida ovanifrånperspektivs-sökaren kan ladda ner appen »iSpy« till sin smartphone, och logga in och titta igenom hundratals övervakningskameror över hela världen, och till och med styra en del av dem. Passa på att titta idag, imorgon kan du vara den betittade!

JB

VÄSTERBOTTENS
MUSEUM

Gammlia Umeå | www.vbm.se

FOTO I FOKUS

FLYKT

27 september–10 januari

På flykt från krig och katastrofer, med livet som insats. Fotografi av Anders Hansson.

SYRIEN

27 september–10 januari

Civil-befolkningens lidande och landets förfall. Fotografi av Niclas Hammarström.

FOTOSEMINARIUM

22–23 oktober

"Konflikt och flykt. Dokumentära praktiker kring mellanmännsliga villkor". Info på www.vbm.se.

TISDAG–FREDAG 10–17, ONSDAG 10–21, LÖRDAG–SÖNDAG 11–17

STHLM

ASYLBYRÅ

08-5000 75 39

Har du frågor om asyl?

Hos oss hittar du advokater och jurister med specialistkompetens inom asyl- och migrationsrätt. Vi hjälper dig med din ansökan om att få stanna i Sverige. Det kan handla om att du flyr från ditt hemland, att du har fått arbete i Sverige eller gift dig med någon här och av den anledningen önskar uppehållstillstånd.

Ring eller maila oss så vägleder vi dig juridiskt:

Stockholms Asylbyrå

Tel. 08-5000 75 39

E-post info@asylbyran.sewww.asylbyran.se

HENNING MANKELL 1948 - 2015

EN SKAPANDE URKRAFT

Deckare, romaner, barnböcker eller teater, den nomadiska Mankell arbetade ständigt, och levde i sitt skrivande och engagemang. Jan-Erik Pettersson minns en kamrat som tog ställning när det behövdes.

EN ÅTERKOMMANDE FRÅGA på Ordfront på nittiotalet, under de år Wallanderserien utgavs, var: Var är Henning någonstans? Moçambique, Göteborg, Grekland, Indien, Fårö? Det var inte så lätt att veta. Och den platsangivelse som gavs var förmodligen redan inaktuell.

Henning Mankell var en rastlös person. En modern nomad men med en närmast ofattbar arbetsdisciplin. Han har berättat att han en gång bodde i en lägenhet som saknade allt, till och med en lampa i taket, dock fanns en ugn med fungerande belysning och om han fällde ner ugnsluckan hade han både skrivbord och skrivbordslampa – och sen var det bara att sätta igång.

Det fanns en urkraft, något vulkaniskt över Hennings litterära skapande – och detta drag fanns också i hans personlighet. Han levde i sitt skrivande, sitt teaterengagemang, samhällsengagemang och hans produktivitet var häpnadsväckande – mer än trettio romaner, närmare tio barn- och ungdomsböcker och tjugotalet teaterpjäser. Ändå var författarskapet på sin höjd halva hans verksamhet. Han var, som han själv såg det, lika mycket teaterman som författare. Och i hans kulturella gärning intog teatern i Maputo i Moçambique, Teatro Avenida, en egen och särskilt älskad ställning.

Henning Mankell talade ofta om människan som homo narrans, den berättande människan. Vilka former berättandet sedan tog sig – muntliga sagor, romaner, poesi, deckare, teaterpjäser – spelade egentligen ingen roll.

Allt verkar så självklart efteråt, men var det förstås inte. Sjöwall och Wahlöö hade på

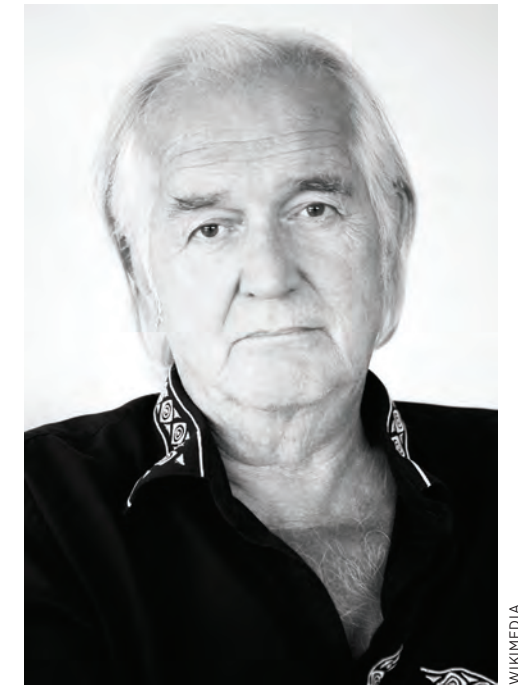
sextiotalet nyskapat den svenska social-kritiska kriminalberättelsen, men konstitigt nog fick de knappt några efterföljare. Den svenska deckaren var riktigt på dekus kring 1990 när Henning Mankell klev in på scenen. På tio år skapade han om kriminalgenren och öppnade slussportarna på vid gavel för sig och för andra svenska författare. Det som startade i liten skala på Ordfront 1991 utvecklades mirakulöst nog till ett internationellt blockbuster-fenomen.

Henning Mankell gav ut sex romaner på Ordfront före Wallanderserien. Sedan kom i snabb följd nio böcker om den sorgmodige Ystadspolisen, plus den fristående *Danslärarens återkomst*, innan han 2001 startade det egna förlaget Leopard med Dan Israel. Ordfront lyftes med Wallanderböckerna upp till ett medelstort förlag och föreningen följde med på samma våg. Förlaget fick en annan plattform att arbeta från och på så sätt var många av de framgångsrika samhällsböcker som förlaget gav ut under de följande åren även Henning Mankells förtjänst.

Men själva Wallanderserien tog alltså sin början 1991. Det var en märklig tid, en obehaglig tid; djupnande kris, ett främlingsfientligt parti på uppgång, högerextremt våld och attentat mot flyktingförläggningar.

Det är slående hur detta liknar vår egen samtid. Tiden ropar på författarna, då som nu. Den gången var Henning Mankell en av dem som gav tydligast svar. Nu finns han inte längre – och i hur hög grad han saknas märker vi inte minst, när vi tänker på detta.

JAN-ERIK PETERSSON är frilansjournalist och fd förlagschef på Ordfront.

WIKIMEDIA

Hjälp människor på flykt!

Just nu är 60 miljoner människor på flykt undan krig och förföljelse i världen. Din hjälp behövs.

SMS:a FLYKT150 till 72980 och ge 150 kronor.

Eller swisha valfritt belopp till 123 90 01 645.

Tack!

Sverige för

UNHCR

FN:s flyktingorgan

90 SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL

Foto: UNHCR/Andrew McCormell

I väntan på Europa

Bakom ett taggtrådsstängsel sitter Ali Hassan Sura och väntar på att få lämna Lesbos. För honom och de andra flyktingarna i lägret Moria är framtiden oviss. Ingen vet när de kommer få lämna Grekland. Eller om de ens får stanna i Europa.

TEXT: ELINA PAHNKE FOTO: ATHINA FASSA

Efter fem år i England fick Ali Hassan Sura avslag på sin asylansökan. Han gick ut i sitt kök, drog ut en låda och tog fram en kökskniv. Sedan tryckte han in den i magen.

Året var 2012. Ali Hassan Sura hade väntat på besked sedan 2007.

Väntat, ätit mat, gått runt i sin lägenhet. Han vågade inte söka jobb. Inte heller gå ut

om kvällarna, i rädsla för att bli tagen av polisen och satt i förvar. När han meddelades om att han skulle bli utvisad till Afghanistan tappade han fattningen. Han fördes till ett sjukhus i Birmingham med blödande mage och låg där i fyra dagar. Strax därefter skickades han tillbaka till Kabul. Nu har han flytt igen.

Vägen till flyktinglägret Moria går längs havet och kantas av skor och blöjor, kakpaket och plastflaskor. Där turisterna blir färre reser sig ett taggtrådsstängsel. För den som inte hittar hit går det att följa alla pakistanter, afghaner och irakier som vandrar till lägret. Taxi eller buss är inget alternativ – kusbevakningen har förbjudit alla att köra flyktingar.

FOTO: ATHINA FASSA

Polisrepression och batongslag är vardag för flyktingarna i Moria. Lägret har blivit ett limbo mellan Europa och Mellanöstern där rädslan för deportation ständigt finns närvarande.

Här sitter Ali Hassan Sura på en presenning. Ovanför sig har han spänt upp ett hönsnät för att skydda sig mot solen.

– Välkommen till mitt hus, säger han.

Bredvid honom sitter en annan kille från Afghanistan, han är tyst och när solen reflekteras i hans ögon har de samma färg som Coca-cola. I handen håller han en penna som han klickar rytmiskt med, samtidigt som han blickar ut över den vita grusplanen.

Ali Hassan Sura har bott här i elva dagar. Här bor också andra afghaner. Här bor pakistanter och irakier. Somalier, eritreaner och gambier. Några sover i tält, men för de flesta är solskyddet för dyrt. De ligger på kartongbitar, eller på en presenning, som Ali Hassan Sura.

Hit kommer alla flyktingar som inte är syrier. På Lesbos är syrierna de lyckliga – de som kanske har en plats att åka till i Europa. Flyktingarna delas upp i olika läger efter var de kommer ifrån, i rädsla för konflikter.

ETT GÖMT LIV

Vägen hit har varit lång för alla. För Ali Hassan Sura har den varit oändlig. Han ser betydligt äldre ut än sina 24 år. Runt de mörka ögonen har han rynkor. Innan Ali Hassan Sura levde gömd i lägenheten i England så levde han gömd i ett hus i Kabul med sin mamma. Hans pappa dog när han var liten. Allt han lämnade till sin enda son var ett hot om att bli dödad.

– Han var en riktig problemskapare, säger Ali Hassan Sura.

Pappan var befäl i en maffialiknande grupp som stred mot andra grupper i Kabul. När konflikterna lade sig låg vreden kvar, och Ali Hassan Sura blev måltavla för familjens gamla fiender. Att fly var den enda utvägen.

FLYKTEN FRÅN AFGHANISTAN

Den här gången tog Ali Hassan Suras flykt från Kabul tre månader, förra gången nio. Från Afghanistan till Pakistan till Iran till Turkiet till Grekland. Innan presenningen i Moria blev Ali Hassan Suras säng sov han i bergen. När han inte vandrade satt han hopträngd bredvid andra människor på flykt, gömda på bilflak. Vid gränserna blev de beskjutna. Två gånger om dagen åt de,

klockan tio på förmiddagen och klockan fyra på eftermiddagen. Lite bröd, ibland kex.

När Ali Hassan Sura kom fram till Turkiet var han nära att bli arresterad. Men istället lyckades han köpa en biljett till en gummibåt och smugglades över hit.

– Det enda jag kunde tänka var: låt båten sjunka. Det är inte så här livet ska vara.

NÄTTER UTAN DRÖMMAR

På Ali Hassan Suras krökta rygg hänger en Liverpool-tröja och på fötterna har han flätade lädersandaler. Han köpte tröjan när han bodde i Birmingham.

– Jag gillar Liverpool, men jag gillar Manchester United också. Och Manchester City.

Han beskriver åren i den stängda lägenheten i England som de bästa i hans liv.

– Nu försöker jag drömma om England på nätterna, men jag kan inte. Jag sover aldrig mer än tre timmar.

Istället ligger han vaken och tänker på sin mamma i Kabul, den enda personen som finns kvar i hans familj. I Europa väntar ensamheten.

– Nu har jag bara mig själv. Ingen familj. Inga vänner. Inget land.

ALLA MÅSTE REGISTRERAS

Utanför Ali Hassan Suras lilla hus i Moria står 19-åriga Jarrar Haider lutad mot taggtrådsstängslet. Även han är från Afghanistan. För att kunna lämna ön måste han bli registrerad av polisen. För några dagar sedan bodde 1000 personer innanför stängslet och 5000 runt om.

Efter en lång väntan har vissa fått sina registreringsbevis och är på väg härifrån; andra vet inte hur länge de kan tvingas stanna. Allt de vet är att de inte vill vara här.

Framför Jarrar Haider står kravallpoliserna som skriker åt folk att sitta ner och vara tysta. Tillropen följs av batongslag. Ibland riktade mot männen längst fram, ibland slumpmässigt utdelade mot vem som helst som står i vägen. Bredvid poliserna hälsar en man glatt på en annan. Han reagerar inte när poliserna tvingar ner folk bredvid honom på knä. Här händer det varje dag.

– De hjälper bara syrier, säger Jarrar Haider.

Det är så turordningen ser ut här på Lesbos, och när de tar sig vidare i Europa. Ingen här är garanterad asyl någonstans. Vid gränskontrollerna i Tyskland kommer deras pass att bli kontrollerade. Syrier får åka vidare, afghaner får stanna kvar.

– Var tror du att de vill ha mig? frågar Jarrar Haider.

SVÅR ASYLPROCESS

I Sverige är det svårt för afghaner att få asyl om de inte kan bevisa att de blivit torterade av talibaner, eller att de har blivit förföljda på grund av sin religion. Kvinnor bedöms vara i större fara i hemlandet och får oftare uppehållstillstånd än män. Migrationsverket gjorde 2014 en ny bedömning gällande säkerhetsläget i Afghanistan. Många skickas tillbaka till Kabul som nu anses vara utan svåra motsättningar. Ändå flyr folk därifrån varje dag.

INGEN SLUTDESTINATION

Ali Hassan Sura har fortfarande inte bestämt sig för vart han ska försöka ta sig. Flykten har redan tagit slut på hans pengar och hans största skräck är att bli tillbaka-skickad igen. Hans historia är en av många som Migrationsverket kan komma att ifrågasätta - hotbilden finns inte på papper. Hans berättelse har inte lämnat tillräckligt många ärr på hans kropp. Det enda han kan berätta om är sin rädsla. Han kan berätta om ett hav som lät bli att sluka honom trots att han bad om det. Om en kniv i magen som vägrade låta honom förblöda. Han kan berätta om det liv han hade levt i ett land som lät honom stanna.

– Jag vill komma fram till en plats där de vill ha mig. Jag ska sova i ett år. Efter det kommer jag att vara okej.

ELINA PAHNKE är frilansjournalist.

DELA MED DIG AV TEXTEN. DU HITTAR DEN PÅ <http://omlinemagasin.se>

Kurderna

- fortsätter kämpa för sin frihet

USA:s allierade mot IS – samtidigt som de anfalls av Nato-medlemmen Turkiet. De kurdiska styrkorna PKK:s och YPG:s framgångar har gett kurdernas drömmar om frihet ny kraft. En frihet som är Turkiets president Erdogans stora skräck. Joakim Medin har i Kurdistan träffat soldater, lärare och elever, och PKK:s »nummer två«, som menar att Turkiet står inför ett val: demokratisering eller upplösning.

AV JOAKIM MEDIN

Vi tar oss fram genom labyrinter av trånga gränder, genom hål i väggar och ner genom taken i sammanstörtade hus. Här och var är tyger uppspända för att skymma sikten för prickskyttar, och barrikader har rests för att hindra bilburna självmordsbombare. Lite längre bort hörs både granatnedslag och ekande skottsälvor.

I augusti förra året attackerade krigare från Islamiska staten (IS) staden Şengal i norra Irak. Ett folk mord begicks på den kurdiska religiösa minoriteten yezidier. Flera tusen människor mördades, kidnappades eller blev sexslavar om de var kvinnor. Nära 50 000 andra yezidier flydde upp på det närbelägna Şengalberget, och kunde först en vecka senare komma ner på andra sidan, och ta sig in i Syrien.

Strax över ett år senare kontrollerar IS fortfarande runt 70 procent av staden. Resten har befriats sedan kurdiska styrkor lyckades tränga in i Şengal igen i vintras, och samma soldater finns ännu kvar längst fram vid fronten.

– Välkommen till mänsklighetens mur, säger PKK-gerillasoldaten Serxwebun Gewda, som står och skjuter på extremisterna bakom ett värn av sandsäckar och stenfyllda oljefat.

Det var gerillasoldater från PKK, Kurdistans Arbetarparti, som tillsammans med den kurdiska YPG-gerillan från nord-

västra Syrien gick till attack mot IS och öppnade en korridor mellan den syriska gränsen och Şengalberget, och räddade livet på de strandsatta yezidierna. Gerillornas lyckade undsättningsaktion lade grunden till dagens djupa, och halvt hemliga, samarbete mellan dem och USA – som återvände militärt till Irak i samma veva, för att bekämpa extremisterna med kurdiska marktrupper understödda av amerikanska bombplan.

Strategin har lyckats hejda IS avancemang både i Irak och Syrien, och dessutom berövat dem omfattande landområden. Men under sommaren och hösten har PKK och dess gerillaläger i irakiska Kurdistan själva varit utsatta för hårda luftattacker från turkiska bombplan. Det har både satt den regionala stabiliteten i gungning, och riskerat att försvåra kriget mot IS.

– Kampen för att besegra IS i den här regionen kommer att ta längre tid, om PKK måste slåss mot både dem och Turkiet samtidigt, menar Serxwebun Gewda.

Han och andra gerillasoldater säger att både logistik, transport och förstärkningar till deras front försvårats av de turkiska flygangreppen. Det är ett spel med farliga konsekvenser, ifall det innebär att motståndet mot IS försvagas. Men det värsta, menar Serxwebun, är att kamrater man bott, ätit och slagits ihop med, som åkt till lägren i bergen för att vila upp sig, nu kanske dödats av flygbomber istället.

– Det är demoraliserande, och lika nedslående att Turkiet agerar med stöd av USA.

Konsekvenserna vid fronten i Şengal är bara ett exempel på de ökade risker som uppstått, och det märkliga dubbelspel västvärlden gett sig in i, sedan den tvååriga vapenvilan mellan PKK-gerillan och den turkiska staten bröt samman i juli.

Kriget mellan turkiska staten och kurdiska organisationer har pågått sedan 1984 och skördat runt 40 000 dödsoffer. Denna segdragna, förbittrade konflikt har utspelats i flera länder, konstant drabbat civila, lämnat hela bygder i ruiner och aska. Den har även vänt olika kurdiska sidor mot varandra. PKK bildades 1978 av revolutionära kurder som ville tillkämpa sig ett självständigt och socialistiskt Kurdistan i östra Turkiet – målet är idag ändrat till självstyre och utökade rättigheter. PKK:s ledare och ideolog Abdullah Öcalan sitter sedan 1999 fängslad i Turkiet, och det var efter hemliga förhandlingar med honom som en bräcklig vapenvila kunde utlysas våren 2013.

Denna vapenvila är nu bruten. Den utlöslade faktorn var en IS-sympatiserande självmordsbombare, som dödade 33 turkiska aktivister i gränsstaden Suruç den 20 juli. Offren var på väg till hjälparbete i den kurdiska staden Kobane i norra Syrien, vars motstånd mot IS blev världsberömt i fjol. På attentatet följde stora protester, riktade mot den turkiska regeringens flat-

FOTO: JOAKIM MEDIN

Anonym kurdisk gerillasoldat vid fronten mot IS i staden Şengal i norra Irak.

YPG-gerillan blev världskänd efter att ha befriat staden Kobane från IS i fjol.

het mot IS, och misstänkta samröre med extremisterna. En lokal PKK-cell sköt ihjäl två turkiska poliser i Ceylanpinar.

– Hela världen vet att Turkiet och IS har samarbetat. Deras mål är PKK, och den första attacken var mot socialisterna i Suruç, menar Serxwebun.

Turkiets president Recep Tayyip Erdogan och hans AKP-regering använde dådet i Suruç och polismorden som skäl för att snabbt förklara krig mot både IS och PKK. Men udden var inriktad mot kurderna: turkiska bombplan har släppt nästan all sin last över PKK:s gerillaläger, istället för över IS självutropade »kalifat«. Det har också främst varit kurder, vänsteraktivister och folkvalda politiker från pro-kurdiska partiet HDP som massarresterats, istället för alla de IS-sympatisörer och jihadister som redan rört sig i hela södra Turkiet i åratal.

Krigets återkomst är ett faktum, och sedan dess har dödandet mellan stat och gerilla eskalerat dramatiskt, liksom turkiska styrkors övergrepp mot civilbefolkningen.

Våldet har fortsatt på gatorna också i den politiserade diasporan: en turknationalist knivhugger en kurd i Hannover i nacken, en kurdisk föreningslokal i Fittja utsätts för ett sprängdåd.

De flesta bedömare menar att Erdogan medvetet startade kriget mot PKK, för att skapa osäkerhet och turknationalistiska känslor inför landets nyval i november – och på så sätt få fler röster. Vid valet i juni kom det pro-kurdiska vänsterpartiet HDP in i parlamentet med 13 procent, och berövade både AKP en egen majoritet, samt stoppade Erdogans plan på att införa ett auktoritärt presidentstyre. AKP kontrade med att utlysa nyval, och långt över hundra HDP-kontor över hela landet attackerades och brändes ner av ultranationalistiska mobbar, utan större åtgärder från polisen.

Våldets återkomst riskerar idag att störta Turkiet i avgrunden, men det har inte bara handlat om val och AKP:s maktambitioner.

Det är kväll i staden Amuda i norra Syrien, precis vid gränsen till Turkiet. I ett

nybyggt litet cementhus sitter ett tjugotal personer på prydligt uppradade skolbänkar. Stämningen är uppsluppen, men koncentrerad. Rummets yngsta och äldsta elev delar bänk:

– Jag vill lära mig skriva på mitt modersmål, det är ju mitt språk, förklarar Bawer, 13 år.

35-åriga Nadja bredvid honom har större visioner än så:

– Jag hoppas att vi befriar Kurdistan, och att jag kanske blir språklärare i framtiden.

Deltagarna går den tredje delkursen för att lära sig skriva och läsa kurdiska, i den kostnadsfria och offentliga utbildning som ges till tiotusentals människor av Rörelsen för det kurdiska språket, TZP, i norra Syrien. En lärarinna från TZP skriver ner kurdiska fraser på latin som elever får repetera. Ovanför svarta tavlan tittar Abdullah Öcalan ner från ett porträttfoto, smyckat med ett citat:

»Språket är som en kropp. Kulturen är som en kropp. Geografin är som en kropp.

Se till att ta hand om dessa kroppar.«

En vacker metafor för att kurder ska kämpa för sin identitet och sitt hemland, som PKK menar är under arabisk, och turkisk, kolonial ockupation.

Den här utvecklingen har gett den turkiska staten panik. Ända sedan president Bashar al-Assads armé sommaren 2012 lämnade de kurdiska territorierna i norra Syrien, har PKK-rörelsen utökat sitt inflytande i denna region. I november 2013 utropade det största kurdiska partiet PYD, ett vänsterparti som bildats ur PKK:s syrisk nätverk, tre självstyrande kantoner längs gränsen mot Turkiet – Afrin, Kobane och Jazira, som går under samlingsnamnet Rojava. I denna samhällsbyggnad har sedan dess stora förändringar inletts för att omvandla samhället enligt Öcalans revolutionära ideologi.

Kantonerna har gjort kurdiska till undervisningsspråk i skolorna. Kantonparlament har ersatt staten. Kvinnor har tagit stora steg både socialt och i politiken, inte minst utgör kvinnor en tredjedel av YPG-gerillan som försvarar regionen. Mest framträdande är kanske ändå den stora mängd folkråd som bildats, från minsta by till stadskvarter, upp till regionsnivå, som engagerar och låter människor styra sin egen vardag.

– Vårt långsiktiga mål är att skapa ett samhälle där folk kan lösa utmaningar och problem på lokal nivå. Där människor kan leda sig själva utan några lagar, menar Heval Baran, lärare vid Mesopotamiska Akademien i staden Qamishlo.

De många folkråden ingår i målet att bygga Öcalans nya vision om »demokratisk autonomi«. Istället för att bilda en egen nationalstat – det gamla målet – ska kurderna decentralisera staterna de redan bor i, genom att utropa lokala självstyren precis som i norra Syrien. Det doftar av den anarkistiska sortens socialism.

Heval Baran visar upp undervisningssalar och kollektiva sovrum, som är inrymda i Assadregimens gamla jordbruksministerium i Qamishlo. Han berättar att akademien är navet i ett stort nätverk av filialer som nu massutbildar folk i idéerna om självstyre.

– Hundratals studenter har redan passerat här. Även kurder från Turkiet.

Utvecklingen i norra Syrien är ett fullständigt misslyckade för Erdogan och AKP-regeringen. Den ger kurderna ett

Kurdisk språkundervisning pågår i staden Amuda, norra Syrien.

autonomt område som stärker dem oerhört i regionen. Turkiska statens plan var att stödja oppositionen mot Assadregimen och hjälpa syriska rebeller erövra en buffertzon längs med den turkiska gränsen. Men istället kontrolleras nu merparten av norra Syrien av YPG-gerillan: när slaget om Kobane vunnits, gick kurderna på offensiven, och trängde med hjälp av amerikanskt luftunderstöd i en kraftfull offensiv tidigt i somras, tillbaka IS styrkor i regionen.

– Turkiet kan aldrig acceptera en kurdisk statsbildning i norra Syrien, dundrade president Erdogan i juni, som reaktion på att YPG erövrade gränsstaden Tal Abyad från IS, med kraftigt amerikanskt luftunderstöd.

Ända sedan det ökända Sykes-Picotavtalet från 1916 som styckade upp det Osmanska imperiet efter första världskriget, och gav alla stora folkgrupper utom kurderna en egen stat, har de regimer som fick ärva kolonialismens nya stater betraktat sina kurdiska minoriteter som potentiella separatister. Därför har de i många decennier utsatts för rasistiskt förtryck och försök till tvångsassimilering, för att pacificeras. Kurderna har i sin tur velat just bryta sig loss och bilda en egen nation, för att bli oavhängiga.

I Turkiet genomsyras staten än idag, som i så många decennier, av skräck för allt som luktar kurdisk separatism och autonomi. Det ses som direkta hot mot centralmakten och nationens gränser. Därför har AKP-regeringen från första dag fruktat att de kurdiska Öcalan-revolutionärerna i norra Syrien ska inspirera de på andra sidan gränsen. Att farhågorna är välgrundade, varnade PKK själva för redan i fjol.

Mitt i sommaren 2014 besökte jag PKK-gerillans högkvarter i irakiska Kurdistan. Kandilbergen tornade upp sig torra och gula i hettan. Bara en vecka senare skulle IS attackera Şengal, och PKK gå ut i krig mot dem. Men där och då, i en buskig dalgång, berättade PKK:s »nummer två«, Besê Hozat, att den turkiska staten inte kommit med de demokratireformer som utfästes i vapenvilan.

I ett läge då både Irak och Syrien fallit sönder i tre delar, kontrollerade av centralregeringarna, IS eller andra rebeller, samt av självstyrande kurder, såg Hozat att Turkiet stod inför ett ödesdigert vägval:

– Just nu upplever vi ett världskrig i Mellanöstern. Kurderna slår sig allt mer fria, och kommer fortsätta kämpa för sin frihet och rättigheter. Turkiet måste välja: antingen avgöra den här frågan genom att

En PKK-soldat vid fronten i Şengal.

skapa en demokratisk konstitution - eller dela sina grannars öden, och upplöses.

Turkiska statens reformer uteblev. Och precis ett år senare bröts vapenvilan. PKK:s nya strategi var nu att föra den väpnade kampen även in till städerna. Från tidigt i augusti har därför en rad kurdiska samhällen i sydöstra Turkiet utropat egna självstyren, precis som i Rojava. YDG-H, gerillans ungdomsrörelse, har forskansat sig bakom barrikader och stridit mot polis med Kalashnikovs och raketgevär. Regeringen har svarat med att belägra hela städer och byar med pansarvagnar, kapa telefonnät och internet, vatten och elektricitet, utropa utgångsförbud och beskjuta allt de ser. Bara i Cizre dödades 21 kurder i tidiga september.

Situationen har fått allt fler att tala om en återgång till 1990-talets fruktansvärda inbördeskrig, med övergrepp och »försvinnanden«. Och idag är det barnen av det kriget, ungdomar vars familjer drevs in från den brinnande landsbygden till fattigdom

och arbetslöshet i städerna, som tar till vapen i YDG-H mot samma turkiska armé. De kurdiska ungdomarna anser sig ha allt att vinna, och inget att förlora. De är trötta på att vänta, trötta på tomma löften från staten och dessutom drabbade av arbetslöshet och fattigdom som är vanliga i turkiska Kurdistan.

Våldet nådde sin hittills högsta topp nu i mitten av oktober, när två självmordsbombare begick det största (icke-statliga) terrorattentatet i Turkiets moderna historia. 102 kurder från olika vänstergrupper dödades när bomberna exploderade mitt i en fredsdemonstration i centrala Ankara, Turkiets huvudstad. Regeringen lade skulden på IS, men det spelade ingen roll. Såväl HDP som kurdiska aktivister anklagade Erdogan för att ha fört en politik som gör honom ofrånkomligen inblandad i blodbadet. Att PKK dagen efter attentatet utlyste en ny vapenvila, som regeringen besvarade med nya bombflygsanfall mot gerillabaser-

na, visar tydligt vilken nedåtgående spiral landet riskerar att fastna i.

Tillbaka vid fronten i Şengal. Mot en husvägg står ett raketgevär lutat, en olivgrön Panzerfaust 3. En till ligger en bit bort, bakom en gammal kylskåpsdörr. »Mänsklighetens mur« står fast, bland annat med hjälp av moderna, tysktillverkade antitankvapen. Varifrån kommer de?

– Från peshmerga. De kan inte använda dem, så vi har dem istället, säger Serxwebun.

Den tyska armén började mycket riktigt leverera Panzerfausts till irakiska Kurdistans styrkor i september 2014. Nu finns de hos kurderna i PKK istället, de som tar hela världens strid mot IS – med vapen från Väst. Men bara inofficiellt.

På samma sätt har gerillan ett inofficiellt samarbete med den USA-ledda internationella koalitionen. Şinda, PKK-soldat sedan sex år, berättar vad hon och andra gör när de identifierar IS-positioner i Şengal och behöver flygbomber:

– Jag ger koordinaterna till min befälhavare, som ger dem vidare till peshmerga. De ger dem till USA.

Veteranen Şinda har bara varit i Şengal i tre månader, tidigare var hon i nordöstra Syrien. En annan gerillasoldat, som sitter vakt i utkanten av staden, fortsätter:

– Jag var fyra månader i Kobane, under striderna mot IS.

Det är en illa dold hemlighet att PKK har mycket starka band till YPG i norra Syrien, gerillan som fått så mycket uppmärksamhet sedan förra hösten. Styrkorna delar samma ideologi, ibland samma soldater, och YPG byggs dessutom till betydande del upp av frivilliga kurder från Turkiet som hörsammat PKK-ledningens uppmaningar till väpnad kamp. Västmakterna låtsas inte om detta, eftersom de behöver kurderna i kampen mot IS - men fortfarande själva officiellt terrorstämplar PKK. Och för att inte förlora det viktiga stödet från Väst, tvingas också kurderna själva dölja banden, även om det inte är alltför svårt att se dem.

Men skulle situationen gå att förändra? För idag har den USA-ledda koalitionen – där också Sverige är med – gjort sig helt beroende av YPG som markstyrka i Syrien. I oktober skrotade USA sitt misslyckade program för att träna syriska rebeller mot IS, och levererade istället 45 ton vapen och ammunition med fallskärm till YPG och allierade arabiska och assyriska styrkor inför ett kommande anfall mot IS huvudstad, Raqqa.

KURDERNA HAR GJORT stora uppoffringar. Dels i kamp för sin egen sak, men de har också ut kämpat hela världens strid mot de fanatiska och grymma islamisterna i IS. Har deras kamp fört dem i en position där Västvärlden kanske kan vara beredda att inta en ny hållning till de statslösa och sedan 100 år av världen svikna kurderna? Nu när våldet mellan kurder och en allt mer auktoritär Erdogan riskerar att eskalera är frågan än mer aktuell, för att inte säga akut. Kanske svarade EU-kommissionen indirekt på denna fråga, när den strax efter bombattentatet i Ankara meddelade att Turkiet betraktas som ett rättssäkert land, där mänskliga rättigheter respekteras.

Detta lär vara en eftergift till de ordgranna krav som Erdogan ställde när han besökte Bryssel tidigt i oktober, krav som

Zagros, YPG-soldat i norra Syrien.

Nujyn spanar mot IS linjer i Şengal

han ställde för att acceptera en överenskommelse med EU, om sex nya flyktingläger för en miljard euro i Turkiet. Europa köper sig fria från att ta emot fler flyktingar från det syriska kriget, och i paketet ser ut att ingå att inte stödja kurderna.

Bara dagen innan EU slog fast Turkiets rättsäkra förträfflighet, cirkulerade en video i sociala medier, där svärande turkiska soldater ses släpa liket av en ihjälskjuten

kurdisk man i rep efter en pansarbil längs gatan i staden Şirnak. Den dödade var svägerska till en av HDP:s ledamöter i turkiska parlamentet.

JOAKIM MEDIN är frilansjournalist som gjort omfattande resor i Turkiet, Kurdistan, Turkiet och Syrien.

Vi tog emot dem

En stor våg flyktingar nådde Sverige, och vi var inte beredda. Krisen ledde inte till katastrof, utan tvärtom till en smått historisk reaktion av solidaritet och humanism. Svenska folket gav som aldrig förr, och tusentals volontärer arbetade dygnet runt med att ge de utsatta hjälp: mat, husrum, skjuts. Ordfront magasins Fanny Hökby var en av volontärerna. Här är hennes berättelse inifrån den svenska solidaritetsrörelsen.

AV FANNY HÖKBY

14 SEPTEMBER 2015. STOCKHOLM, SVEA-VÄGEN. ABF-husets foajé är under renovering, delar av golvet är täckt med papp och sladdar hänger löst i taket. Klockan är ett på natten och jag går in i det lilla mötesrum som är vårt tillfälliga högkvarter. Glasväggarna täckta med stora pappersark och post-it-lappar. På bordet står laptops och tomma läskburkar, på golvet trängs byggmaterial med klädpåsar och mobilladdare. Mellan 50 och 70 flyktingar från krigets Syrien och Irak är här, sover en trappa ner eller rör sig runt i mindre grupper och samtalar. De har alla kommit till Stockholm det senaste dygnet, och behöver tak över huvudet i natt. En man har brutit eller stukat sin fot. Ytterligare 300 väntar på en sovplats nere på Centralen. Det är det jag och de andra volontärerna försöker ordna. Ingen vet riktigt hur det ska gå till, stämningen är förvirrad, men alla jobbar på. Samtidigt är jag rädd för polisrazzior och rasistiska hatattacker. Men det säger jag inte till någon. Det finns inte tid för det.

2 OKTOBER 2015. STOCKHOLM, HANTVERKARGATAN. I ett pampigt sammanträdesrum sitter jag tillsammans med ett femtiotal andra volontärer i Landstingshuset i möte med Länsstyrelsen. En tjänsteman, kanske en smula skamsen, ber mig förklara hur man bygger upp en transport- och boende-

samordning för transitflyktingar. Myndigheten vill veta. För det är inte de, utan vi hundratals volontärer, som tog hand om flyktingarna som kom till staden. Och nu ska vi försöka förmedla vad vi har lärt oss göra under dessa veckor, som nog varit de längsta i mitt liv. Jag ska försöka berätta vad som hände tiden där emellan, i början av flyktingkrisen, i ett Sverige som vaknade och sattes i rörelse över en natt. Allt var förvirring. Men den möttes med solidaritet, energi, handling.

DE FÖRSTA SOVPLATSERNA

Malmö, den sjunde september. Ni minns säkert löpsedlarna: över hundra flyktingar kom gående på den avspärrade motorvägen E45 från Rödby i Danmark mot Sverige.

– För oss blev det verkligt då. Det var kväll och vi insåg att flyktingarna skulle behöva någonstans att sova när de kom fram till Malmö. Så vi gjorde i ordning 70 sovplatser. De nästföljande dagarna kom det bara fler och fler människor.

Till slut hade de 250 sovplatser, berättar Johanna Nilsson på Kontrapunkt, det sociala centret och kulturmötesplatsen som fick inhysa de första transitflyktingarna. Volontärer från Allt åt Alla Malmö, Kontrapunkt, Muslimska församlingen och Refugees Welcome to Malmö, mötte dem redan på perrongerna på Malmö Central

och slussade dem till bord med förnödenheter och frivilliga tolkar.

Johanna Nilsson beskriver processen:

– På Kontrapunkt möts de av en värd som talar deras språk – arabiska, farsi eller dari – och blir sedan visade till sjukstuga, jurister och sängplats.

Kontrapunkts egen buss och andra frivilliga konvojer började åka skytteltrafik till kontinenten för att hämta människor till Sverige, Norge och Finland.

Vad hände med Sverige och svenskarna dessa dagar? Något stort. Vi såg på nyheterna hur tyskarna välkomnade flyktingarna med applåder och plakat, och genast förberedde vi oss för att göra detsamma. Debattklimatet förändrades och det blev plötsligt helt accepterat, ja nästan en skyldighet, att hjälpa dem resa illegalt genom Europa. Volontärerna hyllades som hjälpar. Kläder, leksaker och miljontals kronor samlades in till små frivilligorganisationer som tidigare inte haft någon ekonomi att tala om. Under galan »Hela Sverige skramlar« skanderade artister de anarkosocialistiska slagorden »Den som flyr har inget val - ingen människa är illegal«. Kommuner och migrationsverk sattes så småningom i krisberedskap och i media kritiserades politiker för att inte ta sitt ansvar.

FOTO: PRIVAT.

Sent på kvällen den 13 september när Kontrapunkts buss anländer till Stockholm blir den stoppad av polisen, som hastigt börjar utreda om det rör sig om människosmuggling. Efter överläggningar med volontärerna konstaterar poliserna att ingen i bussen »är objekt för människohandel«.

Många syrier vill stanna i Sverige och dessa människor ansvarar Migrationsverket för. Irakierna däremot, vill oftast åka till Finland och är därmed transitflyktingar i Sverige. Vissa har familj och vänner i Finland, men antagligen beror det också på rykten om att det är lättare för irakier att få asyl där. Ett rykte som antagligen inte stämmer. På Kontrapunkt började ändå aktivisterna skicka flyktingar vidare norrut via Stockholm, en buss för 45-60 personer varje morgon. Att sätta dem på tåg var svårare. Gruppen Allt åt Alla köpte biljetter dygnet runt i automaterna på centralen och SJ satte in extravagnar.

– Men vi märkte att det var ohållbart att

köpa tågbiljetter till alla. Vi försökte få SJ att lätta på biljettkontrollerna, men de ville inte. De svarade »vi är ett vinstdrivande företag, vårt uppdrag är att gå med vinst«, säger Johanna Nilsson.

Många rykten var i svang dessa dagar. Att SJ skulle låta folk åka gratis var inte sant.

FRÅN MALMÖ TILL TORNEÅ

Ingen vet idag hur många transitflyktingar som befinner sig i Sverige, men klart är att dessa personer inte är någon myndighets ansvar. Om de inte söker asyl befinner de sig här illegalt. Den enda myndighet som har ett ansvar är polisen som enligt Dublinförordningen ska se till att flyktingarna

registreras i Sverige, vare sig de vill det eller ej.

Så detta föll på de nybildade nätverken. Exakt hur många som blev engagerade volontärer går inte att säga, men jag skulle gissa på ett tusental. Att transportera papperslösa flyktingar över landgränser är i lagens ögon människosmuggling och är straffbart. ID-kontroller gör det omöjligt att åka färja till Finland. För att slippa åtalas för människosmuggling, har aktivistnätverken därför valt att transportera dem till Luleå, vidare med länstrafik till Haparanda, för att låta dem gå eller åka själva över gränsen till Torneå i Finland. En resa på över 160 mil.

I Luleå samarbetade kommunen med aktivisterna, men detta var ett undantag. I Stockholm gavs inga som helst besked av stad eller landsting under september, med undantag för Botkyrka kommun som faktiskt bistod boendena. Pengar till andra boenden och bussar samlades istället in genom privata donationer. Kontrapunkt lyckades under september samla in över en halv miljon kronor och engagera ungefär 400 volontärer.

– Vi är fortfarande igång och arbetar för att fortsätta, för vi märker att vi fyller en extremt viktig funktion. Transitflyktingarna har fortfarande inte rätt till något stöd, säger Johanna Nilsson på Kontrapunkt.

NY FOLKRÖRELSE PÅ TVÅ VECKOR

I Stockholm hände ungefär detsamma som i Malmö när den första stora vågen av flyktingar anlände. Frivilliga strömmade till. Ett tält med mat och förnödenheter ställdes upp vid en taxiparkering intill centralstationen, medan aktivister bänkade sig på ett kafé i ankomsthallen för att köpa biljetter vidare norrut. Insamlingar startades med hjälp av bank-appen Swish, ett hjälpmedel som skulle visa sig bli helt essentiellt i alla frivilligorganisationer. Pengarna tycktes aldrig räcka, däremot sviktade aldrig engagemanget.

Lördagen den 12 september, dagen då jag själv började arbeta frivilligt, öppnade ABF-huset sina lokaler på Sveavägen för flyktingar och frivilliga. Från Centralstationen guidade volontärer flyktinggrupper till ABF, en promenad på cirka en kilometer. Under helgen lånade Scouterna ut ett stort antal fältsängar som bäddades i ordning i källaren. ABF lyckades inkvartera ungefär 70 människor per natt.

Detta blev också uppstarten av den så kallade Boende- och transportcentralen, bestående av frivilliga som försökte samordna bilar och boenden. Aktiviteten pågick dygnet runt i det provisoriska kontoret, enklare mobiltelefoner köptes in och sladdarna tycktes alltid försvinna bland byggmaterialet och lådorna på golvet. En donerad laptop stod på bordet och genom ett under spilldes inte en enda skvätt av

alla de liter läsk som dracks under dessa dygn på den. Frivilligarbetarna avlöste varandra i fyratimmarspass; de som gick hem fick introducera de nya.

GRÄNSLÖSA SAMARBETEN

Det var ungefär nu som aktivisterna runt omkring mig började bränna ut sig. Känslan av otillräcklighet var allmän och plågsam. »Det känns som jag inte fått ett dugg gjort idag«, sa en volontär, trots att hen kört flera vändor till migrationsverket i Märsta den dagen. Det är inte konstigt att känslan uppstod. Det skapades bra strukturer, men kontinuiteten var usel.

– Är det inte därför vi har skapat samhällen från första början?! utbrast någon i det där röriga rummet på ABF.

– För att vissa ska kunna göra sånt här på heltid!

Efter ett par dagar var ABF tvunget att stänga och Boendecentralen (som jag själv tillhörde) flyttades till en annan lokal i Stockholms innerstad. Här knöt vi ett par boenden till oss och utvecklade en bra kommunikation med volontärerna på Centralen. Ett otroligt samarbete startade som tidigare varit svårt att föreställa sig. Anarkister, syndikalister och aktivister från Kafé 44 och Cyklopen samarbetade med nykterhetsförbundet IOGT-NTO, Scouterna, kyrkor och trossamfund, Röda korset, Stockholms moské, politiska partier som Feministiskt initiativ och Vänsterpartiet, vandrarhem, sociala center, kulturföreningar, restauranger, kaféer och Refugees Welcome. Jag har funderat på varför just dessa nätverk såg det som sin uppgift att hjälpa till. Minsta gemensamma nämnare är nog ideologisk övertygelse och organiseringsvana: föreningsmänningar är duktiga på att handla kvickt och deras höga självförtroende bottnar kanske i övertygelsen om att man står för det goda. Det är ju därför man går med i en förening från första början. Det talades om att en palestinsk förening skulle samarbeta med Livets Ord, tyvärr vet jag inte mer om det. Konsertlokalen Nobelberget öppnade boende i Sickla och insamlade pengar gick till tågbiljetter. Bussar och tåg började rulla så

pass ofta att transitflyktingarna oftast bara behövde stanna i Stockholm en natt.

Det fungerade inte friktionsfritt förstås. Missförstånd, dubbelarbete och starka viljor försvarade, men det unika i situationen var att motsättningarna lades åt sidan. Ett webb-baserat schema för ansvarsområden och arbetspass skapades. För att hålla koll på hur många som skulle anlända med tågen, gick Röda korset ombord, räknade antalet transitflyktingar och mailade oss. Varje dygn lyckades vi, alla hundratals volontärer tillsammans, ordna boende till över 600 män, kvinnor och barn i Stockholmsområdet. Utan lön. Utan resurser eller förkunskaper. Jag var ömsom förbannad, ömsom stolt över allt vi lyckades åstadkomma. En kamrat till mig på Boendecentralen ordnade boende till en mamma som fött barn på flykten genom Europa. Den känslan är överväldigande.

Flyktingkrisen var nu huvudtemat i nästan varje nyhetsändring och löpsedel. Det skrevs och direktsändes från tågstationer och boenden. Hans Rosling nästan geniförklarades och Kjell Bergqvist stod i gul reflexväst och delade ut bananer i Göteborg.

MÄNNEN DE MEST UTLÄMNAD

Ett transitboende som öppnade tidigt ligger i Botkyrka söder om Stockholm. När jag kommer dit en fredagsmorgon vid tio-tiden är stämningen fridfull. Sängarna står i ett antal små rum med glasörrar och det är släckt i den delen av lokalen. I matrummet är det däremot tänt, ett par volontärer äter frukost och höstsolen skiner in genom de många fönstren. Huset ligger bredvid en skola och en kulturförening i ett lummigt skogsområde. Ett par flyktingar har slagit sig ned vid de två borden och tagit för sig av frukosten: bröd med pålägg, kaffe och te, men många sover fortfarande.

– När de kommer hit är de trötta eftersom de oftast kommer på natten. De vill duscha och sen sova. Vi ställer inte så många frågor då, utan tar allt sådant på morgonen, säger Nabila Abdul Fattah, en av volontärerna som driver boendet. Hon har länge varit en profil i frågor om anti-

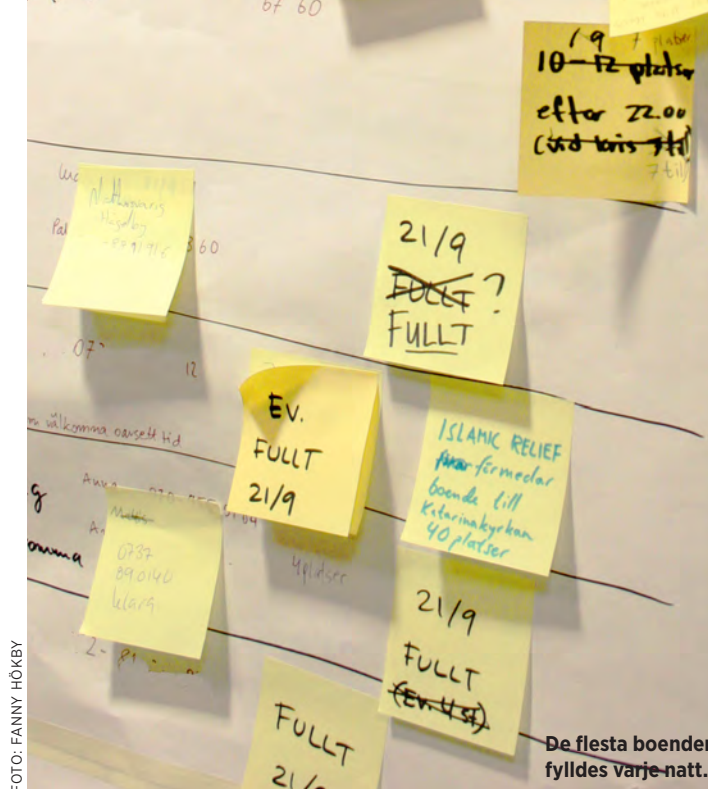

FOTO: FANNY HÖKBY

De flesta boenden fylldes varje natt.

HELA SVERIGE SKRAMLAR

TV-galan drog in 40 miljoner kronor som skänktes till UNHCR.

FOTO: FANNY HÖKBY

I Botkyrka finns beredskap för 35 transitflyktingar.

FOTO: FANNY HÖKBY

Aktivister jobbar ett nattskift på Boendecentralen i Stockholm.

Från Aktuellt onsdagen den 15 oktober.

FOTO: FANNY HÖKBY

Förråd för donerade kläder på boendet i Botkyrka

rasism, varit sångerska och krönikör, nu arbetar hon som tjänsteman på Botkyrka kommun. Hon dessutom tagit på sig att vara mediakontakt på flyktingboendet. Vi sätter oss på en säng och när jag frågar hur mycket tid hon spenderat här suckar hon:

– Jag vill inte ens veta! Även när man inte är på plats finns saker som måste göras. När jag jobbade för mycket blev jag portad från boendet av mina vänner, och det var väl egentligen bra.

Hur länge hon lyckades hålla sig borta? I fyra dagar. Förutom Nabila håller ett tjugotal stabila volontärer med olika ansvarsområden boendet igång. På plats idag finns också en frivillig jurist som svarar på asylfrågor så gott hon kan.

I lokalerna finns sovplatser för 35 personer, men i natt kom bara ett tjugotal, vilket volontärerna tycker är rätt skönt. Nabila Abdul Fattah är denna morgon den enda som talar arabiska på boendet, så hon får under frukosten ställa sig i matrummet och berätta hur dagen kommer se ut. Vilka vill åka till Finland i kväll? Fem-sex personer räcker upp handen, vissa lite tvekan. Under förmiddagen är det många, många frågor som ställs om asylprocesserna i Sverige och Finland. Vilket land är bäst, var har jag störst chans att få asyl? Nabila tolkar, men det är lite svårt eftersom männen talar en annan arabisk dialekt än hon själv.

– Det är som danska för en svensk. Man förstår ungefär och så får man prata tills man förstår varandra.

Det finns just nu många transithem för barnfamiljer, men inte för ensamstående män. Det har sin förklaring i att papperslösa barn ska skyddas enligt lagen, medan vuxna egentligen inte har några rättigheter, ett stort problem som frivilligorganisationerna fått på sitt bord. Det är bara män som kom hit i natt, främst från Afghanistan och Nordafrika. Alla flyr inte från IS, men alla flyr från våld, förföljelse eller krig.

Nabila Abdul Fattah tillsammans med Dia, en av de flyktingar som fått en natt av lugn i Botkyrka.

– Man vill nästan inte höra på alla livshistorier för då bryter man ihop. Man försöker skydda sig mot det, så de flesta av våra samtal handlar om det rent praktiska: dusch, tvätt, kläder, mat, resor. Det låter kanske känslokallt, men vi är bara människor, säger Nabila.

»FINNS INGA REGLER LÄNGRE«

– Jag har fått en ny stil!

En man i 30-årsåldern kommer upp från förrådet en halv trappa ner, gör en ironisk modellpose och skrattar. Han har hittat en passande t-shirt och jeans bland alla kläder som donerats. Där inne finns saker i drivor, och Nabila hatar oreda. Hon vill inte att jag ska framställa boendet som ett stort kaos, och det är det heller inte. Sängarna är prydligt uppställda och bäddade med rena omaka lakan och en hopvikt handduk vid varje fotända; i det lilla köket står ren disk i stället och en man står och diskar sin kaffemugg. Men det behövs mer: klädhängare, tvättmaskin, tumlare, frysbox, en bil och frekventare sophämtning - listan är lång. Idag får volontärerna ta hem tvätten och fixa det själva, medan de väntar på pengar som kommunen har lovat dem.

Medan Nabila pratar med mig och samtidigt försöker svara på asylfrågor, sitter en av volontärerna vid ett lågt bord i matrummet och försöker boka platser på den buss som ska köra till Luleå i eftermiddag. Hon heter Fatma Ciftci och jobbar till vardags på ett LSS-boende. Jag slår mig ner mitt emot henne på en fotpall.

– Alla bidrar med vad de kan, och jag har massa tid. Här känner jag att jag gör nytta, säger hon.

Fatma Ciftci blev volontär efter att ha letat upp boendet på Facebook. »Jag gillar Facebook nu!« säger hon och skrattar. Sociala medier, framför allt Facebook, har varit en otroligt stor faktor i sammanhanget. Det har gjort det möjligt att nå människor blixtnabbt, till exempel för att efterlysa prylar, volontärer och svar på asylrättsliga frågor. Nackdelen med sociala medier är att också rykten sprids snabbt. Källkritiken har blivit lidande i jakt på snabba svar, vilket kan vara livsavgörande när det handlar om juridiska råd till flyktingar.

För Nabila Abdul Fattah däremot, började frivilligarbetet mer dramatiskt i början av september. En barndomsvän hörde av sig och frågade om hon kunde hjälpa en syrisk familj med fyra barn att ta sig från Stockholm till Finland.

– Familjen kom med tåget, jag hoppade på i Södertälje och letade upp dem. Vi kom in till T-Centralen, det stod poliser på perongen och jag sa till dem, att nu måste vi göra en great escape. Så vi sprang från perongen, upp på Klarabergsviadukten och gömde oss på Seven Eleven. Vi tänkte att de skulle åka båt till Finland, men på grund av ID-kontrollerna fick de åka bil till Haparanda istället, och sedan taxi över gränsen. När familjen insåg att de faktiskt var i Finland brast de ut i gråt. »Är vi verkligen i Finland nu?« frågade mamman. »Jag såg inga gränskontroller och ingen taggtråd!«.

Idag har Nabila kontakt med familjen som bor med sin släkting i Finland. Jag frågar henne om hon inte är rädd för att åka fast för människosmuggling.

– Nej. Vi står mitt i en humanitär kris, så ska man ens fundera över sånt? Det finns inga regler längre, människor ska överleva, då är det det man fokuserar på.

En till volontär kommer till boendet i sin skåpbil: läge att åka till Ikea och handla klädhängare. En sista fråga till Nabila. Vad skulle hon vilja säga till politikerna just nu?

– Jo jag skulle vilja säga till Stefan Löfvén: stå inte på en demonstration inför 15 000 personer och säg att ditt Europa inte stänger gränser. Nu har ni sagt att det ska införas fler inre utlänningskontroller. Var i alla fall ärlig med din bullshit.

POLISREPRESSION MOT VOLONTÄRERNA

Långt in i september kändes situationen ganska trygg, i alla fall i Stockholm. Polisen tillät privatpersoner skjutsa flyktingar både inom staden och norrut. Det uppstod dock konflikter med polisen och i vissa fall kanske oavsiktligt. Det som händer när tiotolv piketpoliser kommer gående i bredd mot en grupp transitflyktingar och aktivister på Centralen är att det uppstår panik-känslor och obehaglig stämning. Förtroendet för socialtjänsten var också påtagligt lågt bland ensamkommande barn. En kväll på ABF-huset kom ett par pojkar som inte ville bli omhändertagna. De var rädda att de skulle misstas för att vara över 18 år.

I Malmö utspelades dramatiska scener. Simon Lundh blev stoppad av polisen när han skulle skjutsa en familj från tågstationen.

– Jag hade en familj i bilen och polisen sa att det inte var okej att köra dem. Men de är medvetna om behovet, och det har skapat en gräzon där de ibland ser mellan fingrarna. De agerar hårt, spelar tuffa och ser hur föraren reagerar. Jag blev skrädd och har inte kört sedan dess, säger Simon Lundh.

När regeringen dessutom kom med beskedet att det skulle införas fler inre utlänningskontroller blev vissa av nätverken mer vaksamma och samordnade sitt ar-

bete helt under radarn för myndigheterna, speciellt när det kom till bussresorna. Det fanns stora kontaktnät med aktivister längst hela flyktvägen i Europa, där man via chatter informerar varandra om gränskontroller och hur stora grupper som var i rörelse. Att organisera bussresor från Stockholm var inte lätt. Man kan inte parkera en stor dubbeldäckare var som helst utanför ett transitboende. En samordnare fick hålla dygnetrunttour, andra försökte hitta sätt att betala busshyra och bensin. Det blev primitiva lösningar. 60 000 kronor tas ut i bankomater, stoppas i en ziplockpåse och läggs i någons brevlåda.

EN OVISS FRAMTID

Åter i Landstingshuset i Stockholm. De runt 50 närvarande aktivisterna är ganska upprörda. Länsstyrelsen har hört av sig alldeles för sent och nu när de väl reagerar, har de inga konkreta lösningar att presentera. I Malmö var det helt tyst. Stockholms Länsstyrelse tog på sig rollen som samordnare; fem tjänstemän i skjorta och kostym presenterar en power-point på väggen i det stora mötesrummet i Landstingshuset på Kungsholmen. Det råder först skepsis i frivilligkretsarna om huruvida man skulle lämna ifrån sig information som kunde hamna i händerna på polis, och det diskuterades mycket i kaffepausen vid fikavagnen utanför.

Framtiden är ovisst. Volontärorganisationerna kan inte vara den långsiktiga lösningen. Boendet på Nobelberget måste stänga och därmed försvinner 400 sovplatser. Vi meddelade att även Boendecentralen skulle läggas ner på grund av re-sursbrist, men det var ändå först efter det officiella mötets slut som den ivrige och nervöse tjänstemännen satte sig ner med oss och bad oss hjälpa dem att bygga upp en ny. Han hade en idé om någon mobil-app.

Det gav hopp om att vi nu skulle få en lösning organiserad och finansierad av landstinget, men hittills har inte något sådant synts till. En annan förening tog över Boendecentralen istället, men förutsättningarna förändras så snabbt att det inte går att förutspå vad som ska hända. Det jag ändå

Det jag ändå lärt mig, är att Sveriges civilsamhälle är att lita på i krissituationer. Jag tror vi har längtat efter att göra konkret skillnad, istället för att maktlösa se på TV hur människor spolats upp på grekiska stränder.

lärt mig, är att Sveriges civilsamhälle är att lita på i krissituationer. Jag tror vi har längtat efter att göra konkret skillnad, istället för att maktlösa se på TV hur människor spolats upp på grekiska stränder. Jag vet att band har knutits mellan människor som kanske aldrig annars skulle träffats. Det, och att bussarna kommer fortsätta rulla.

Flyktingkrisen är långt ifrån över, men dess nyhetsvärde kommer minska och pengadonationerna likaså. Jag orkar inte längre vara rasande, men jag skulle vilja skrika att vi absolut inte får luta oss tillbaka än. Om vi ser bakåt kommer populisterna och Sverigedemokraterna att se framåt – hungriga på att dra nytta av situationen. Det som krävs av oss är fortsatt praktisk handling, och att vi inte låter rädslan för rasisterna hålla oss tillbaka.

FANNY HÖKBY är redaktör på Ordfront magasin

DELA MED DIG AV TEXTEN. DU HITTAR DEN PÅ <http://omlinemagasin.se>

Ta in världen. Köp Mångkulturella almanackan.

En **vägg**almanacka för skolan, arbetsplatsen och hemmet. Lättläst och full av berättelser från det moderna Sverige.

Alla de stora religionernas högtider, folkliga firanden, internationella dagar och mycket mer.

48 sidor. Ett uppslag för varje månad. Dessutom – nytt för i år – tolv uppslag fulla med fakta, bilder och intervjuer. Illustrationer: Klara Persson.

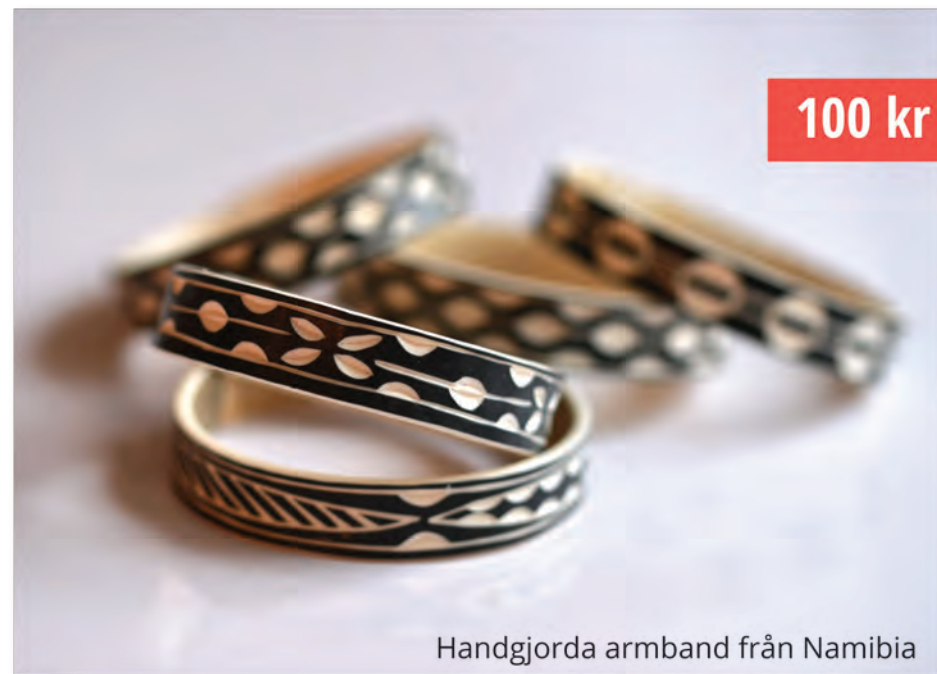
Alla väggar förtjänar Mångkulturella almanackan.

150 kr + porto. Köp 10 eller fler för 120 kr styck.
Webbshop: mkc.nordicshops.com

Läs mer på mangkulturellaalmanackan.wordpress.com

Ge bort en julklapp som gör skillnad. Besök afrikagrupperna.se/gavoshop

Handgjorda armband från Namibia

100 kr

Gåvokort olika motiv

50-300 kr

Frökort som gror

100 kr

CENSUREN, FÄNGELSET OCH FRU GÅRMAN

Författaren, journalisten och poeten Naeimeh Doostdar Sanaye fängslades i Iran för sina texter - men lyckades fly. Som fristadsförfattare i Malmö har hon kunnat publicera sina förbjudna ord.

– De tog mitt pass på flygplatsen. Jag visste att jag låg illa till, jag skrev artiklar inifrån Iran som jag skickade med mejl till tidningar utanför landet. Jag var lite dum, för jag trodde inte att de kontrollerade mig.

Året var 2009. Platsen var Iran. Och det var Naeimeh Doostdar Sanaye och femton andra iranska journalister som fördes till fängelset den dagen.

– Jag förhöordes under min första dag i fängelset. Genom ögonbindeln såg jag den stora högen papper på bordet. Det var alla mina mejl, utskrivna. »Du är en spion«, sa de till mig, »du sänder information till medierna«. Om du döms för spionage kan du få dödsstraff.

Hon satt i iranska Evinfängelset i en månad och delade en tre kvadratmeter stor cell med två andra kvinnor. De sov på filtar på golvet, och fick inga kläder. En av kvinnorna hade arresterats mitt i natten och bara lyckats sno åt sig en kappa – utan något under.

– Tortyr betyder för de flesta människor

fysisk tortyr. Det var ingen som slog mig, men det var psykisk tortyr när de kränkte oss. De förhöörde mig om mitt privatliv. De frågade »vem var din första pojkvän?«, »hade ni sex?«

Innan Naeimeh blev fängslad hade hon gett ut en diktsamling i Iran.

– Det som binder samman texterna är kvinnorna. Det ser ut som kärlekspoesi, men till och med kärleken är svår för en kvinna i Iran. Som kvinna kan du till exempel inte ansöka om skilsmässa utan anledning – du måste bevisa att din man är galen eller beroende av något. Enligt Irans lagar är kvinnor och män inte jämställda, säger Naeimeh och fortsätter:

– Jag kunde inte definiera mig själv i det samhället, utan ville bara skrika ut min ilska i texterna. Men som journalist och författare i Iran har du två val: att förhandla eller slåss. Om du förhandlar måste du acceptera att censureras. Om du slåss hamnar du i fängelse – jag tror inte att det finns någon självständig journalist i Iran i dag som inte har suttit i fängelse.

Ett år efter att hon släpptes hade hon fortfarande inte fått sin dom. Men Naeimeh lyckades lämna Iran.

– Malmö erbjöd mig en väg ut – en fristad med stipendium, bostad och nätverk, så att jag kunde fortsätta skriva. Jag visste att Sverige var ett av världens mest jämställda länder, fast jag kunde inte riktigt föreställa mig vad det innebar.

På nyheterna såg hon debatten om att ha kvinnor på trafikskyltarna – Fru Gårman.

– Jag förstod att detta är ett land där så mycket är rätt att man kan prata om grafiska symboler.

Naeimeh har skrivit om skyltarna i artiklar på en persisk sajt.

– Det är många i Iran som tycker att det

är intressant, men det är väldigt långt från deras verklighet, det måste vi komma ihåg. Det är lätt att glömma värdet av en frihet som man alltid har haft.

I Malmö har Naeimeh kunnat ge ut sin diktsamling *Så småningom gick jag inte hem* som till merparten består av texter som belagts med publiceringsförbud av den statliga iranska förhandsensuren.

– Jag skulle vilja åka tillbaka till Iran för min familj, för vänner. Men jag vill inte arbeta för det systemet, eller bli dödad för att jag inte gör det. Jag flydde för att inte vara kontrollerad och censurerad, och för mig är det en sorts protest.

Naeimeh kommer att stanna i Sverige.

– Varje gång jag tar en dusch, byter kläder eller går till en affär och själv bestämmer vad jag vill köpa är något väldigt värdefullt för mig. För jag vet att det inte är en självklarhet. Jag värderar Sverige högt. Här har jag frihet att inte bara göra vad jag vill, utan också skriva det jag vill. Och skriva under med mitt eget namn.

MARIA WIDEHED är frilansjournalist

– NAEIMEH DOOSTDAR SANAYE blev Malmö stads andra fristadsförfattare och avslutade sin period i september förra året. Nu är hon anlitad av Malmö stad som samordnare för den nye fristadsförfattaren som just har anlänt.

– 2010 startade Malmö stad ett residensprogram för följande författare och journalister. Under 2014 beslutade man att, som första svenska stad, utvidga programmet till att omfatta övriga konstformer.

– Fristadsprogrammet innebär att en författare, musiker, bildkonstnär, tecknare eller scenkonstnär som är utsatt för censur eller förföljelse i sitt hemland erbjuds ett tvåårigt stipendium, fri bostad och ett nätverk i staden och regionens kulturliv för att kunna utvecklas konstnärligt och att få arbeta fritt inom sitt konstområde.

– Den 15 november uppmärksammas fängslade författares dag världen över och i december kommer Malmö att stå värd för en fristadskonferens under namnet »Safe Havens for Artists at Risk - A minority perspective«.

Nordens höger-radikaler

Runtom i Norden har höger-radikala partier tagit plats i riksdagar och regeringar. De har mycket gemensamt med Sverigedemokraterna, men långt ifrån allt. Anna-Lena Lodenius guidar till den nordiska högerpopulismen.

AV ANNA-LENA LODENIUS

Vilka är Sverigedemokraternas nordiska syskon? Vad har de gemensamt, och hur skiljer de sig? Och hur betar de sig när de väl får makt?

Den politiska kartan har ritats om i Norden under 2000-talet, då auktoritära och djupt konservativa partier med främlingsfientlig agenda, som säger sig stå mot det politiska etablissemang, har växt och kommit i maktställning. Samtidigt som likheterna med Sverigedemokraterna är uppenbara, finns skillnader, som inte minst dessa partier själva är noga med att framhålla. En skillnad av att i samtliga nordiska grannländer har höger-radikaler nu släppts in i den parlamentariska värmen, till skillnad från Sverigedemokraterna.

De kallas ofta »radikala högerpopulister«. De skiljer sig från öppet antidemokratiska och våldsamma partier som grekiska Gyllene gryning eller Ungerska Jobbik. De balanserar på gränsen till det acceptabla, vilket möjliggör deras positioner i nordisk politik – samtidigt som de hela tiden tjejer på gränsen för det acceptabla.

Åren av snabb tillväxt för de höger-radikala är nog över. Nu är frågan hur de betar sig som etablerade storpartier. Då handlar det inte minst om att hantera makten som kommer med valframgångar.

INVANDRINGEN - PARADFRÅGAN

Gemensamt för de nordiska höger-radikalerna är inställningen till invandring och »mångkultur«. De anser att nyanlända ska behandlas hårt och auktoritärt, och

NORGE

PARTI: Fremskrittspartiet

PARTILEDARE: Siv Jensen, finansminister

STATUS: I regeringen sedan 2013 med konservativa

Høyre. Regeringen sitter med stöd av Venstre och Kristelig Folkeparti.

ÖVRIGA MINISTERPOSTER: Arbetsmarknads- och socialminister, minister för transport och infrastruktur, barn- jämställdhet- och integrationsminister, olje- och energiminister samt jordbruksminister.

Valresultat: 11,4 procent i senaste Stortingsvalet 2013

»Kent Ekrothare«: Per Sandberg
Relation till SD: Avståndstagande

Historia:

I mitten av 1990-talet uppstod Anders Langes parti, där Anders Lange tog ställning för olika former av rasism och fascism. Det finns starka belägg för att han fick stöd av den sydafrikanska apartheidregimen under partiets första år. Men även detta fokuserade främst på skatteprotester. Efter Langes död blev partiet Fremskrittspartiet, antog en värdekonservativ inriktning och samlade breda skikt av människor genom kohandel och uppgörelser med såväl nyliberaler som den rasistiska extremhögern. Resultatet blev ett liberalkonservativt parti med tydlig invandrings- och islamkritisk agenda som steg för steg placerade sig i det etablissemang det kritiserade.

DANMARK

PARTI: Dansk Folkeparti

PARTILEDARE: Kristian Thulesen Dahl

STATUS: I opposition

VALRESULTAT: Landets största borgerliga parti i valet till Folketinget 2015 med 21,1 procent av rösterna.

GRUNDARE: Pia Kjaersgaard

Relation till SD: Samarbetande

Historia:

Dansk Folkeparti är nästan urtypen för ett populistiskt parti, startat av insändarskribenten Pia Kjaersgaard som arbetat i hemtjänsten, och några män som fortfarande styr partiet med järnhand. De träffades i det liberal-anarkistiska Fremskridtspartiet. När de tröttnade på den färgstarka ledaren Mogens Glistrups extrema skattefientliga utspel bröt de sig ut och bildade Danske Folkeparti.

FINLAND

PARTI: Sannfinländarna (på finska Perussuomalaiset)

PARTILEDARE: Timo Soini, utrikes- och EU-minister

STATUS: I regeringen sedan 2015 tillsammans med Centerpartiet och Samlingspartiet

ÖVRIGA MINISTERPOSTER: Sannfinländarna fick också tillsätta försvarsminister, justitieminister samt hälsovårdsminister.

VALRESULTAT: 17,65 procent av rösterna i riksdagsvalet 2015.

»Kent Ekrothare«: Jussi Halla-aho
Relation till SD: avståndstagande

Historia:

Sannfinländarna har rötter i det populistiska Landsbygdspartiet som slogs för arbetande män mot det konsensusstänkande som de ansåg dominerat finsk politik under efterkrigstiden. Sannfinländarna bildades 1995 och bjöds in att sitta i regering redan efter förra valet, då partiet oväntat fick nästan en femtedel av rösterna. Men det föll på att Sannfinländarna inte ville gå med på stödpaketet till Grekland inom ramen för eurosamarbetet. I valet 2011 rankade partiets väljare EU-frågan som absolut viktigast, därefter ekonomin, och först på tredje plats invandringen. Samtidigt tycks det finnas en större tolerans för rasism och extremism i Sannfinländarna än i något motsvarande parti i Norden, SD inräknat. Ett tecken på detta är att en politiker som EU-parlamentarikern Jussi Halla-aho kan sitta kvar i partiet, trots domar för hets mot folkgrupp – han hade kallat profeten Muhammed pedofil. Halla-aho är långtifrån ensam, det finns en speciell »svart humor« i partiet. Ett exempel är riksdagsledamoten Teuvo Hakkarainen som talat om att »negergubbare borde sättas i arbete i skogen, och att homosexuella och somalier deporteras till Åland.

förordar i stort sett stängda gränser. De vill ständigt sätta »minskad invandring« i förgrunden av debatten, då invandring är deras patenterade syndabock för brister i samhället, med påstådda följder av diverse social och ekonomisk tillbakagång.

För att inte framstå som alldeles hjärtlösa, brukar »hjälp på plats« lyftas fram som lösningar på flyktingkrisen av högerpopulisterna. Nu när antalet flyktingar från framför allt krigets Syrien till EU ökar, talar även andra, som Hans Rosling, om behovet av att öka hjälpinsatser i krisens närområde. Högerpopulisternas syfte är dock knappast att hjälpa flest på bästa sätt. Deras motiv är att värna det egna landets »etniska särart« och förhindra en utveckling till »mångkulturalism«.

Centralt för populisterna av alla sorter är att synas, få sina egna frågor att verka vara de viktigaste, och framstå som de som säger »sanningen«. Att ha en konsekvent politisk linje är mindre viktigt. Att balansera budgetar eller att rösta som man lovat i parlamentet är sekundärt.

Måltavlorna – syndabockarna - för höger-radikalernas alarmbetonade utspelspolitik varierar. Nyss var tiggare från EU det stora problemet, nu är det utomeuropeiska flyktinginvandrare. En stående kamp förs mot muslimsk invandring, religionen likställs gärna med militant jihadism, oförenlig med »inhemsk kultur«. Muslimer anses vara en främmande och oföränderlig massa, och ett hot mot allt från yttrandefrihet till kvinnors rättigheter. Det är anmärkningsvärt att det senare är ett så vanligt argument hos Nordens mest antifeministiska partier. Men konsekvens i åsikterna är inget högerpopulister lägger större vikt vid. Istället är det just populistiska utspel och att piska upp rädsla som är deras modus operandi.

Rädslan för mångfald drabbar även inhemska minoriteter. Sannfinländarna vill få bort svenskan som andraspråk i Finland, och SD har lyft frågan om att minska samers rättigheter. Hbtq är förstås också en återkommande röd flagg för dessa ultrakonservativa partier.

Målet är en etniskt homogen stat, ju färre avvikelser från en riksnorm, desto bättre. Det lilla antal invandrare som partierna

säger sig kunna acceptera bör mer eller mindre utplåna sina kulturella särdrag och bli »svenska« (danska, norska osv). Alltså krävs assimilation, inte integration. Utöver det kulturella hotet utmålas invandrare som en enorm ekonomisk samhällsörda. Partierna laborerar ständigt med allehanda hårdare tag ekonomiskt mot invandrare. Att invandringen beräknas som en stor kostnad i deras budgetar, gör att dessa ofta skiljer sig från andra partiers, då de räknar med enorma samhällsvinster vid kraftigt minskad invandring.

OLIKA HISTORIA

De nationella högerpopulistiska partierna i våra nordiska grannländer är betydligt mer accepterade av de andra politiska partierna och allmänheten än Sverigedemokraterna i Sverige. Och inget av dessa tre partier vill heller buntas ihop med SD, kanske främst på grund av partiets historia.

Finansministern i den finska regeringen, Samlingspartiets partiledare Alexander Stubb, tillrättavisade intervjuaren i Svt-programmet Agenda när han fick frågor om samarbetet med Sannfinländarna:

– Sannfinländarna och SD har ingenting med varandra att göra! slog han fast.

När SD:s dåvarande partisekreterare Björn Söder jämförde SD med Fremskrittspartiet före det svenska valet 2014 läxades han upp i en TV-debatt i norsk statstelevision av övriga nordiska partier, som var ense om att Söder hade fel om Fremskrittspartiet.

Men detta avståndstagande, och skillnad, går inte särskilt djupt. Samtliga nordiska höger-radikala partier har inslag av högerextremism i sin historia. Samtidigt kommer inte SD bara ur nazism och fascism, utan har också rötter i den sydsvenska missnöjespolitiken, som i sin tur inspirerats av dansk högerpopulism.

Vi kan konstatera att de nordiska höger-radikala låter allt mer lika varandra, och det är ingen större skillnad på de förslag de lägger fram, eller hur de agerar.

Några partier var dock i början populistpartier med annat fokus än att minska invandringen. Invandringsfrågan blev inte central förrän mitten av 1980-talet. SD är

ensamma om att ha haft invandringsfrågan i centrum ända sedan starten 1988, och SD är fortfarande det svarta färet i familjen, även om syskonen börjar bli mer sällskapliga. SD och Dansk Folkeparti har numera inga problem med att samarbeta. Men Sannfinländarna ratar SD, och väljer att samverka bara med Dansk Folkeparti i EU-parlamentet och Nordiska rådet. Fremskrittspartiet söker hellre vänner utanför kretsen av högerpopulistiska partier och ser liberala Venstre som sitt systerparti i Danmark. Venstre har å andra sidan fört en politik som ligger nära Dansk Folkeparti i invandringsfrågan, och bjöd ju även in Dansk Folkeparti att sitta i regering.

Sannfinländarnas Jussi Halla-aho uppger ha träffat Sverigedemokraternas Kent Ekroth i Åbo i april i år, och numera utslutna ungdomsförbundet SDU har haft kontakt med sin finländska motsvarighet. Även om Fremskrittspartiet inte vill ha någonting med SD att göra har partirepresentanter pratat om att »mobbnings« av SD påminner om hur Fremskrittspartiet bemöttes i Norge på 1980-talet.

VAD HÄNDER NÄR DE FÅR MAK?

Den populistiska strategin gör det knepigt att förvalta makt. I opposition lovar de mer av allt åt alla, men underfinansierade budgetar och en mer eller mindre verklighetsfrånvärd politik är svår att faktiskt genomföra. Så i maktställning måste de spela dubbelt: både ta ansvar för landets politik och kritisera den.

Utän konkret linje i politiken krävs det starka personligheter med karisma för att hålla ihop partierna och motivera väljarstödet. Det krävs också närmast diktatorisk disciplin internt i organisationerna för att partiledningarna inte ska förlora greppet. Inte bara SD utesluter folk på löpande band, värst i klassen torde vara Dansk Folkeparti som förutom att utesluta många även går igenom varje enskild medlemsförfrågan på högsta nivå i partiet.

SD:s ständiga svar på hur de ska finansiera sina förslag är att minska invandringen. Fremskrittspartiet har i stället krävt att man ska spendera oljepengarna på välfärd, och inte samla så mycket i ladorna. Men

sedan partiet hamnade i den norska regeringen har intäkterna från oljan minskat, och nu väntas Siv Jensen på finansministerposten ta av den oljefond som partiet inte lade många strån i kors för att bygga upp.

– De har i princip inte infriat ett enda vallöfte, säger Hege Ulstein, journalist och krönikör på Dagsavisen och en av partiets flitigaste kritiker i den norska debatten.

Hon säger att partiet mest har fått igenom symbolfrågor, inga stora reformer. Ofta tycks Fremskrittspartiet dessutom agera i strid med vad man lovat. Exempelvis har antalet byråkrater ökat kraftigt sedan landet senast bytte regering. Väljarna visade sitt missnöje i kommunvalet i år där Fremskrittspartiet fick under 10 procent, det sämsta resultatet sedan tidigt 1990-tal.

Sannfinländarnas regeringsrepresentant Timo Soini gjorde nog ett taktiskt riktigt drag som inte krävde att få bli finansminister. Finlands ekonomi är nämligen katastrofalt dålig. Men regeringen han ingår i står samlad bakom att Finland sannolikt kommer att tioudubbla sitt flyktingmottagande, från 3 000 till över 30 000 i år. Detta är knappast vad Soini lovat väljarna, men han har försökt flytta fokus: i sitt tal vid partiets 20-årsjubileum i början av hösten undvek han invandringsfrågan och pratade om sänkt bils katt, nedskärningar i biståndet och höjd garantipension.

Dansk Folkeparti satt som stödparti till en borgerlig regering från 2001 till 2011, en gynnsam position som gav frihet men ändå inflytande.

– Friheten är viktig för Dansk Folkeparti, säger Susi Meret, dansk statsvetare vid Århus universitet och expert på högerpopulism. Hon tycker att det är anmärkningsvärt att ett

så stort parti – det största borgerliga – väljer att vara i opposition framför att regera. Fördelen är att de kan fortsätta kritisera den »politiska eliten«, och de beslut som fattas.

Partiledaren Kristian Thulesen Dahl har rankats som landets duktigaste partiledare flera år i rad, mer än var femte dansk kan se honom som statsminister. Från sin position lite vid sidan av har Dansk Folkeparti påverkat hela debatten om migration och flyktingmottagande, inklusive de andra partiernas hållning. Men Dansk folkeparti vill mer: Hösten 2014 föreslog de att de asylsökande skulle skickas till något land i Afrika, till exempel Kenya, och att pengar för detta skulle tas ur biståndsbudgeten.

På norska Fremskrittspartiets hemsida framförs förslag om att ordna lokala folkomröstningar om flyktingmottagandet, något som prövats en enda gång i Sverige i det kritiserade valet i Sjöbo 1988. Flyktingmottagandet ökar nu även i Norge, men skillnaden mellan det antal som migrationsmyndigheterna vill placera och det antal som de norska partierna kan gå med på – Fremskrittspartiet är inte det enda partiet som håller emot – växer.

Den kanske mest kontroversiella av Fremskrittspartiets politiker är justitieminister Anders Anundsen. Han arbetade hårt för att driva igenom ett förbud mot tiggeri, och i det ingick inte bara förbud mot själva handlingen att tigga utan även mot att hjälpa tiggare med husrum, respengar och mat. Förslaget föll, men sedan 2014 finns en möjlighet för kommunerna att införa ett lokalt förbud.

Det finska flyktingmotståndet har synts i medierna i samband med mänskliga kedjor av flyktingmotståndare i Torneå, kastade

fyrverkeripjäser mot en förläggning i Lahti och attacker på Röda korsets hjälparbetare. Bakom protesterna fanns även extremare organisationer som Finnish Defence League, men enligt Marianne Lydén, journalist på finlandssvenska Hufvudstadsbladet som skrivit en bok om Sannfinländarna, deltar även detta partis medlemmar på lokal nivå.

Timo Soini fördömer attackerna på förläggningarna, något annat hade varit omöjligt. Men nog finns det ett gap mellan det parti han leder och de två andra regeringspartierna.

I samband med EU-förhandlingarna om flyktingkvoter passade Soini på att skälla ut Sverige för att bidra till kriminalitet, människosmuggling och terrorism. (Han skäller inte ut sina kollegor i regeringen.)

DUBBELKOMMUNIKATION

Typiskt för högerpopulistiska partier är parallella argumentationslinjer: en mer friserad och en som »säger vad folk tänker«. Hege Ulstein kallar detta för »dubbelkommunikation«. Varje land har sin egen Kent Ekeroth, den SD:are som verkar ha frikort för kontroversiella kontakter och uttalanden som ofelbart hade förpassat andra ut ur partiet.

I Norge heter »fritänkaren« Per Sandberg, Fremskrittspartiets vice partiledare som får skicka ut testballonger. Han har till exempel föreslagit att man ska förse asylsökande med elektronisk id-märkning för att underlätta identifieringen och avslå fler, att man ska låsa asylmottagningarna, samt skapa särskilda B-fängelser för utländska medborgare som är så dåliga att de inte ska frestas att begå brott för att få stanna i Norge. Det säger något om Fremskrittspar-

tiets desperation att Siv Jensen i början av oktober uttalar sig positivt om att ta med Per Sandberg i regeringen (vilket varken han själv eller partiledaren tidigare velat).

Siv Jensen har inkorporerat dubbelkommunikationen, och agerar olika som partiledare och finansminister. Som finansminister är hon korrekt och ganska osynlig. Men när kommunalvalrörelsen drog igång i år uppmanade hon i ett eldigt valtalt de norska kommunerna att inte tacka ja till att ta emot flyktingar. För att förstå allvaret i ett sådant uttalande bör man veta att norska flyktingar med uppehållstillstånd måste stanna på förläggning tills en kommun gett klartecken för dem att flytta. Redan innan flyktingkrisen satt över 5 000 flyktingar och väntade på kommunplacering.

Man skulle förvänta sig att statsminister Erna Solberg skulle betrakta ett sådant uttalande som en ren sabotagehandling. Men hon konstaterade bara att det var en del av valrörelsen.

Att kasta in ett högerpopulistiskt parti i maktens centrum och hoppas på att det spricker framstår som en riskabel strategi. Visserligen rasar stödet för Fremskrittspartiet, och det gjorde det även för Sannfinländarnas föregångare Landsbygdspartiet när det satt i den finska regeringen 1970 och 1983. Jörg Haiders Frihetsparti rasade också kraftigt när de satt i regeringen i Österrike 1999 efter att ha lockat hela 27 procent av väljarna. I samtliga dessa fall återkom dock väljarna när partiet åter stod friare i sin relation till makten.

Men italienska Lega Nord led inte skada av att partiet satt i regeringen under fyra mandatperioder från mitten av 1990-talet fram till 2011 tillsammans med Berlusconi-

Forza Italia och Alleanza Nazionale, ett parti med fascistiska rötter. Inte heller Schweiziska folkpartiet tycks ha förlorat väljarstöd av att sitta i regering.

Vissa länder fryser ut högerpopulistiska partier, andra bjuder in dem. I det första fallet spelar partierna ut martyrkortet och säger att de står för en tystad sanning och utgör det enda alternativet, i det andra fallet utnyttjar de makten samtidigt som de fortsätter att försöka agera »folkets röst«.

Utfrysningen av SD fortsätter, även om det märks sprickor i muren, som att näringslivet haft möten med SD om vinster i välfärden. Nästa val lär bli avgörande för SD:s framtid i svensk politik. Dubbelkommunikationen är redan på plats, och den blir nog bara viktigare om partiet växer och får mer makt.

Det viktigaste kan inte vara om partierna vinner på en strategi eller inte, utan om de högerpopulistiska partiernas politik genomförs. Det kan också vara andra partier som genomför förslagen, för att de hoppas ta väljare eller, som i Danmark, hela politiken glidit i de högerpopulistiska partiernas riktning.

Mycket tyder på att den nu ökande flyktingströmmen gör många mer toleranta, nästan 44 procent av svenskarna vill ta emot fler flyktingar enligt Ipsos/DN, en ökning med nästan 18 procentenheter på bara ett halvår. Även norrmännen tycks ha blivit mer flyktingvänliga. Arbeiderpartiet fick makten i Bergen och flera andra stora städer i årets kommunval. I Oslo, som styrts av borgerliga partier i 18 år, fick blocken samma resultat med Miljöpartiet som vågmästare (partiet ökade totalt med 3,4 procentenheter, i Oslo fick partiet hela 8 procent).

DE UTGÖR EN IRRATIONELL KRAFT I POLITIKEN SOM ALLA PARTIER MÅSTE RÄKNA MED OCH FÖRHÅLLA SIG TILL.

Vänstervinden har tolkats som en önskan om en annan flyktingpolitik. Hege Ulstein talar entusiastiskt om hur mängder av norrmän hjälper flyktingar och skänker pengar, mat och kläder på samma sätt som vi sett i Sverige. Även i Finland och Danmark har många människor demonstrerat och agerat till stöd för flyktingarna, men ännu märks inte deras ställningstagande i politiken i dessa länder. Vad vi ser tycks vara en polarisering: de som är solidariska i tider av flyktingströmmar blir mer hängivna, samtidigt som de främlingsfientliga också blir mer triggade, detta är ju deras paradfråga.

Enskilda högerpopulistiska partier kommer säkert att växa och krympa beroende på hur de agerar och hur debatten ser ut, men sett över tid är de här för att stanna, som ett tredje politiskt block, mellan det röd-gröna och det blå. Erfarenhetsmässigt röstar de oftare med högern, men inte heller högern kan vara säkra på deras stöd. De utgör en irrationell kraft i politiken som alla partier måste räkna med och förhålla sig till. Om de tillåts sätta agendan resulterar det i politik som inte gynnar demokrati och mänskliga rättigheter.

ANNA-LENA LODENIUS är journalist och författare

Kent Ekeroth, SD

Jimmie Åkesson, SD

Teuvo Hakkarainen, Sannfinländarna

Jussi Halla-aho, Sannfinländarna

Timo Soini, Sannfinländarna

Per Sandberg, Fremskrittspartiet

Siv Jensen, Fremskrittspartiet

Anders Anundsen, Fremskrittspartiet

Kristian Thulesen Dahl, Danske folkeparti

BEHRANG KIANZAD: RÄDSLOR URHOLKAR SJÄLEN

Den som på något sett agerar i offentligheten riskerar idag att bli måltavla för hat och hot. Detta gäller främst yttranden som berör eller tangerar det rasistiska riksdagspartiet Sverigedemokraternas paradfrågor: invandring och »svenskhet«.

Jag vet vad jag talar om, för jag har själv blivit utsatt.

FÖR NÄSTAN EXAKT ETT ÅR SEDAN skrev jag en artikel som kom att bli den mest lästa någonsin på Ordfront magasinets hemsida, tillika den mest delade på sociala medier. Denna något otippade kioskvältare bestod av en relativt torr redogörelse av forskning och statistik kring migrationen. Jag och redaktionen väntade visserligen oss reaktion från de så kallade »SD-trollen«, partiets svans av anonyma tyckare, hetare och hatare på nätet. Men efterspelet blev långt värre än väntat.

Det började med att en viss nationalekonom kände sig manad att ifrågasätta vissa detaljer i artikeln. Efter en mailväxling i över 30 mail startade han ett Twitter-drev där inte längre ämnet var forskningsrönen som presenterades i artikeln. Faktan framlagda i artikeln har för övrigt under året bekräftats ytterligare i studier gjorda av bland andra Joakim Ruist, och Världsbanken, som dess huvudsakliga slutsats: att kostnaden/lönsamheten för migration ligger på plus/minus 1 procent av BNP, beroende på olika faktorer, konservativt räknat.

Men sanningshalten i forskningen var nu en bisak i »debatten«. Nationalekonomen ville inte skriva replik i magasinet (vilket en annan oense ekonom gjorde). Istället angreps min person genom bland annat referenser till högerextrema nätsidor, och snart var trollen ur huse, och med dem en ström av döds-hot, hatbrev, hotsamtal och uthängningar på i princip varenda rasistsida. Obehagligt, förstås, men samtidigt kanske något hedrande. Men inte heller ovanligt: många före mig har utsatts, en del har vittnat. Hur många som skrämts till tystnad får vi nog aldrig veta.

Näthatet är ett samhällsproblem, och det blir inte bättre av att polisen verkar ta mycket lätt på det. Under året har jag startat en Facebook-grupp med syftet att få rasistiska grupper och sidor på Facebook stängda. (Ett exempel är sidan »Vit Makt Neger Slakt«.) Genom att upplysa Facebookadministrationen om svensk lag och deras egna gemenskapsregler stängde vi denna och uppåt 30 liknande under året.

När SVT uppmärksammade vårt arbete i maj blev min hemadress utlagd i en Facebook-grupp av en av ledarna för nazistiska Svenska Motståndsrörelsen. Eftersom personen gjorde det från sitt privata Facebook-konto så menade jag att det fanns nog med bevis för att inleda en förundersökning. Polis och åklagare menade dock att en adress inte är en känslig uppgift som skyddas av PUL-bestämmelser, och ignorerade härmed föreskrifterna för åklagare och polis rörande såväl demokratibrott som hatbrott. Man kunde ju även rubricerat tilltaget som olaga hot, men icke.

Man skulle därmed kunna sluta sig till att det är fritt fram för Sveriges ledande nazister att sprida journalisters hemadresser. Det har gått så långt att dömda pedofiler som driver rasistiska sidor öppet hotar journalister med stryk och menar att polisen ändå inte gör något. Undrar hur det hade låtit om journalister publicerat åklagare och polisers hemadresser?

Situationen på nätet, inte minst Facebook och Twitter, riskerar idag att få till följd att många drar sig från att delta i det offentliga samtalet, särskilt i »känsliga« frågor, eftersom risken att först bli utmanad av namngivna, kända debattörer, om än på infama sätt, och sedan, säkert som amen i kyrkan, få en skur av anonymt hat och hot av dessas följare över sig, är stor. Extra utsatt blir den som är kvinna och/eller rasifierad.

Ett aktuellt exempel är när en viss överintendent »koms på« med att i en föreläsning berätta att det inte går att fixera begreppet »svensk kultur« i tid och rum. Hon blev kallad »batikelit« av en riksdagsledamot, och än värre saker av den namnlösa trollsvansen. Till råga på allt fick hon gå ut och »förklara sig«.

Ju mer hatet och hotet gör sig hört, desto större tystnad från de goda krafterna. Och det är mycket farligt, ett direkt hot mot yttrandefriheten, och därmed demokratin.

BEHRANG KIANZAD är jurist och journalist, verksam i föreningen Musiker mot rasism, och återkommande skribent i Ordfront magasin.

A CLOCKWORK ORANGE

KULTHISTORIA I BACKA TEATER-FORMAT

PREMIÄR 6 NOVEMBER

Av ANTHONY BURGESS

Regi & bearbetning TEREZA ANDERSSON

BACKA TEATER

LINDHOLMEN HISINGEN | WWW.BACKATEATER.SE | 031 708 71 00

Göteborgs Stadsteater

NOVEMBER
FESTIVALEN

SE SVERIGES BÄSTA
KORTFILMER

TROLLHÄTTAN 20-21 NOVEMBER
NOVEMBERFESTIVALEN.SE

/KULTUR/

Hip hop / Rasbiologi / Filmfestivalen / Owen Jones

Kommandokultur-politik? Nej tack!

TROTS ETT KLENT VALRESULTAT lyckades Miljöpartiet komma in i regeringen, som enda alternativ för Socialdemokraterna att dela ministerposter med. Till exempel fick de kulturministerposten, som de gav en person, Alice Bah Kuhnke, utan tidigare politisk erfarenhet. Jag deltog inte i stormandet mot henne i början. Tycker att folk ska få en chans att visa vad de gör innan det är dags att döma. Nu har den stunden kanske kommit. Hur reagerar ministern på denna rapport? Som hon märkligt nog inte varit med om att skriva.

MP har offrat mycket för den maktställning de idag åtnjuter: de gav upp motståndet mot Förbifart Stockholm, det statliga Vattenfall ska sälja vidare sina brunkolsbrott i Tyskland, inte klimatsmart sluta bryta dem. Så det kanske är förståeligt att MP tar i från skorna när de väl får utöva makt. Rapporten med förslag till kulturpolitik – »Kulturen, det fjärde välfärdsområdet« – som nu deras kulturpolitiska arbetsgrupp lämnat till parti styrelsen, osar av maktvilja. Borgerliga skribenter har rasat, men från vänster inte mycket ännu. Kanske beroende på att rapporten är pepprad med ord som »välfärd« och »intersektionalitet«.

Problemet med förslaget är inte vad MP vill uppnå med sin politik, utan hur de vill uppnå det. De vill ena institutioner, museer, ja hela Sveriges amorf kultursektor uppifrån: diktera vad som är »kvalitet« i dess innehåll, bestraffa det de inte anser vara det, och belöna sådant de anser vara det. Detta ska ske med ekonomiska medel, kontrollmedel och tydliga direktiv. De vill alltså inte bara berika och kratta marken för kulturen, de vill anvisa vad som ska odlas, hur det ska odlas, och vilka odlarna ska vara. Allt för det goda högre syftet.

MP slår till och med KD i att vara Det Lilla Partiet Med Den Mycket Höga Svansföringen. Att framföra ett så genomgripande förändrande förslag, tyder på enorm ambition i politiken. Att man är ett juniorparti i en regering stödd av en riksdagsminoritet tycks snarare sporra än hämma dessa ambitioner. Och kanske föda en attityd av »dags att omdana så mycket vi kan, medan vi kan.«? Med detta kommer tydligen också en viss blindhet, kanske lades klarsynen åt sidan tillsammans med ambitionen att föra en progressiv miljöpolitik. För ser inte MP faran med att försöka införa en uppifrån-och-ned-kommandostruktur i kulturpolitiken? Väl på plats kan denna förstås lätt fyllas med annat än intersektionalism och alternativkultur, som till exempel chauvinistisk nationalism, med ett annat parti på kulturministerposten.

JOHAN BERGGREN

Recension

HÖGERHUMOR

KALLE LIND ger alltid högsta nivå av kalenderbiteri, även så i *Högerhumor* (Ordfront/Galago) som har ett lexikons innehållsmängd, men faktan serveras med ämnesbyten i nästan samma hastighet som i Linds romaner, vilket tyvärr gör boken stundom svårbegriplig. Om man som jag mest har koll på svensk humor de senaste tre årtiondena, med rudimentära kunskaper i Povel Ramel eller Kar De Mumma, blir en kuplett av Karl Gerhards kritik mot Nazityskland svår att fullt ut förstå.

Att skatteverket och Palmeskämt är bottenskrapet av högerhumor genom tiderna, är inte svårt att se. Men finns det då bra högerhumor? Ett tidigt paradexempel är just Karl Gerhard, som satte upp stora bombastiska föreställningar på de fina teatern i Stockholm med prominenta gäster – som själva utgjorde lika mycket måltavla för hans humor som skattepolitiken. Och endast en liberal som han skulle komma undan med att både sjunga mot nazism, och senare ta nazikollaboratören Sarah Leander under sina vingar.

Men som oftast när en tydlig politisk agenda ska framföras i humorform av statsvetare eller ungdomspartier slutar det aldrig väl. Det bästa exemplet är nog då Alliansen förlorade makten förra året och lanserade en »rolig« hemsida med värdelösa memes som inte innehöll skämt, en väldigt tråkig episod i högerhumorn. Tråkigt också att Kalle Lind missade att ta med »statens fiende«, en seriestrip i sann Møllevängsanda fast med ett liberalt budskap, och dessutom roligt.

Högerhumor är en inkörsport till Youtubeberoende och vidare nöderi i humorhistoriens vindar och källare. Den inspirerar mer till att skriva humor än att plugga statsvetenskap, för efter att ha läst högerhumor blir det tydligt att kombinationen inte är aktuell. Någonsin.

JAKOB FYLEDAL

Högerhumor – från revyungar till poddliberaler. Kalle Lind, Galago 2015.

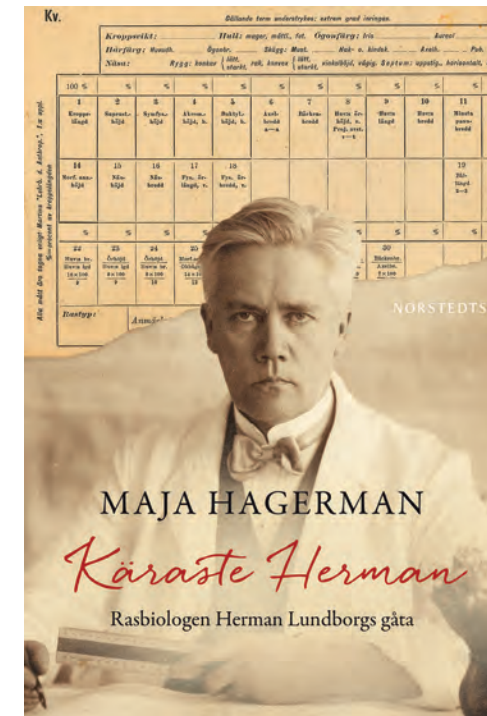
MANNEN BAKOM MAKTENS »VETENSKAP«

1914 anländer Herman Lundborg till den snabbt expanderande gruvstaden Kiruna. Lundborg, pionjär inom det nya forskningsfältet rasbiologi var på expedition för att rasmässigt kartlägga befolkningen, särskilt samerna. Kiruna anlades bara 14 år tidigare på ett par samebyars marker.

Mentaliteten var inte ny: rikssvenskar hade alltid sett sig som förmer än finnar, och framförallt samer, som hölls mycket kort av staten. Samiska barn tilläts exempelvis inte gå i vanlig folkskola. Men nu kom det gamla riksförtrycket i ny, modern tappning, en kolonialisering med gruvmaskiner, järnväg och skullmätning. Ordning och reda, hygien och vetenskap: Det moderna Sveriges förtecken.

I denna anda passade rasbiologin perfekt. Sverige behövde självförtroende efter en lång tid av elände, och makten behövde kunna förklara armod och eftersatthet med annat än sociala och ekonomiska förhållanden: Denna modell tenderade nämligen att ge den växande arbetarrörelsen alltför rätt. Dock skulle även denna arbetarrörelse komma att omfamna den nationalsmickrande rashygien som Lundborg kom att förespråka och driva genom sitt Rasbiologiska institut, instiftat 1922.

Lundborg uppfann inte rasbiologin. Den var på frammarsch i Tyskland; föregångare i Sverige var bland andra Retzius. Man utgick från Arthur de Gobineaus rasteorier från mitten av 1800-talet, som förklarade att de ljushyllta arierna var mänsklighetens ädlaste, de som skapat civilisation överallt, och rasblandningen skulle fördärva mänskligheten. Det var idégodt för att rättfärdiga/för-

Käraste Herman – rasbiologen Herman Lundborgs gåta. Maja Hagman, Norstedts 2015.

klara imperiekolonialismen som Lundborg med flera nu uppgraderade till den moderna tidens strängare vetenskapliga krav. Stor vikt lades vid empiriska undersökningar: mätningar, vägningar, ögon- och hårfärgsnyansar.

Maja Hagermans *Käraste Herman* är med rätta Augustprismominerad; en grundlig dykning i »den svenska rasbiologins faders« digra korrespondens har blivit en gripande persontekning såväl som en exposé över denna vetenskapsgrens uppkomst.

Herman Lundborgs person är fascinerande, en uppåtsträvande, hårt arbetande,

genomambitiös människa, typisk för sin generations bildade borgare som »byggde Sverige« – på gott och ont, komplett med dubbelliv och hyckleri. Samtidigt som han uppehöll fasaden av en lycklig borgerlig familj, försummade han sin fru och barn och hade älskarinnor. Här får hyckleriet ytterligare en tvist, i den långvariga älskarinnan som han även hade barn med, som var same. Historien om denna älskarinna är direkt tragisk, hon överlevde Lundborg med många år och bodde fram till 1970-talet i en tjänstebostad i Rasbiologiska institutets lokaler i Uppsala.

Men den stora berättelsen är kanske ändå mest intressant: hur rasismen gjordes till vetenskap och sattes i dragele för den snabbt förändrade och expanderande moderna nationen Sverige. Hur den användes som de mäktigas medel att förtrycka nedåt och förklara sociala missförhållanden. Den svenska rasbiologin är knappast längre något som »förtigs«, men den kanske ändå borde finnas med mer i samtalet om dagens Sverige: ända in på 1960- och 70-talet tvångssteriliserades »undermåligt människomaterial«: i stor utsträckning romer och de fattiga så kallade »tattarna«. Dessutom lever dess tankegods kvar i till exempel Sverigedemokraternas idéer om ett homogent Sverige. Att den nationella högerextremismen bytte »ras« mot »kultur« på ideologen Per Engdahls uppmaning, spelar mindre roll när tankelinjerna är desamma: att ärftliga element hotar att förstöra »det svenska«.

JOHAN BERGGREN

DELA MED DIG AV TEXTEN. DU HITTAR DEN PÅ <http://omlinemagasin.se>

ÖSTER OM ÖSTKUSTEN

Hip hop-kulturen i Ryssland har sina speciella drag, som förvånar och bekymrar en svensk hip hop-veteran på besök. Men trots allt har kulturen potential att påverka positivt underifrån, även i Ryssland.

AV KENNETH SEREMET

Kenneth Seremet i Moskva 2015.

Den 11 november 2014, hade rap-artisten Big Hank, eller Henry Jackson, från den amerikanska rap gruppen Sugar Hill gang, just avlidit. Han var en av pionjärerna inom »MC«, ett av elementen i hip hop-kulturen, och jag var inbjuden till Epstein & Nordgren i P1, för att tala om hip hopens tidiga dagar i början av 80-talet. Samma dagar ekade Sverige av rysskräck på grund av föregivna ubåtar i skärgården, så forskaren och Rysslandskännaren Ekaterina Katrina var också med i programmet. Genom henne fick jag reda på projektet »Hip hop for tolerance«. Ett svensk-ryskt initiativ för att »stärka gränsöverskridande kulturella samarbeten, internationella och nationella nätverk, liksom ömsesidig förståelse och tolerans.«

Det lät som en utmaning, tänkte jag: Hur tolerant var det ryska samhället gentemot mörkhyade människor som jag? Hur används hip hop-kulturen i det forna Sovjet? Samtidigt slog mig den gemensamma nämnaren mellan min egen stadsdel, Rinkeby och Ryssland: alla har en åsikt om platsen, men få har besökt den.

Det slutade med att jag följde med »Hip hop for tolerance« på resa till Ryssland i början av mars i år.

Moskva är Europas folkrikaste stad med 12 till 14 miljoner invånare, och kanske den mest slitna. Projektet, fick vi veta när vi landat, hade bytt namn till »Social Hip hop.«, av säkerhetsskäl. Ordet »Tolerans« skulle uppfattas som stötande, eftersom det förknippas med HBTQ rörelsen som är förbjuden i landet. Ingen tolerans för »tolerans«? Det lovade inte så gott.

Efter en rundtur på Röda torget vad det dags för mat på restaurang. När förrätterna serverades, insåg jag till min förvåning att mina två ryska bordsgrannar hade blivit serverade, men inte jag, trots att vi hade beställt samma rätt på menyn. Jag funderade inte mer då på huruvida det var rasism jag precis hade blivit utsatt för.

Dagen därpå, workshop på schemat: Anföranden, rundabordsamtal och praktiskt deltagande i åldrarna åtta år och uppåt. Under den svenske konstvetaren Jakob Kimvalls föredrag diskuterades det mest kontroversiella den dagen: Skiljelinjen mellan klotter och graffiti i det offentliga rummet. Frågan om gatukonst och dess legitimitet på stadens betonggrå väggar verkar vara universell.

Jag berättade om mina erfarenheter av att arbeta med hip hop som verktyg för att förebyggda destruktivt tänkande i

marginaliserade områden som min egen stadsdel, Rinkeby.

Samma eftermiddag var det hip hop-workshop med tjugo väluppfostrade unga hip hopare, som med lätthet snurrade på golvet, målade graffiti och provade på att vara DJ:s i ett hav av glädje; vi golvades av deras charm och skicklighet.

Mötet med de unga den eftermiddagen visade projektets potential, dessa moskvabarn om några har förmågan att förändra världen till en bättre plats. Men en av ljudteknikerna vägrade hälsa på mig. Han vände bort blicken när jag sträckte fram min hand.

Nästa dag, resa till staden Voronezh, under Sovjet en »stängd stad«, nära ukrainska gränsen.

Enligt dokumentären: »Here We come« från 2006, om hip hop i Östtyskland på 80-talet, tog sovjetiska soldater som varit stationerade i DDR med sig hip hopen hem – efter att ha lyssnat på radiostationer som Radio Free Europa, där musik som Sugar Hill Gang spelades. Det kan ha varit därifrån som den ryska hip hop-pionjären Alexander Astrov fick influenser att tillsammans med gruppen The Chas Pick Band 1984 spelade in en cover på Sugar Hill gangs klassiker, »Rappers delight« från 1979.

Men det var efter Sovjets fall, på 1990-talet, som den amerikanska ghettokulturen nådde de ryska gatorna på bred front, och då först som kommersiellt klädmode snarare än genuin kulturyttring.

Sedan dess har kulturen mognat i Ryssland. Till skillnad från Västeuropa och USA, där myndigheter och delar av civilsamhället ser konstformen graffiti som en kriminell handling och inkörsport till tyngre kriminalitet, uppfattas här hela hip hop-kulturen, även på statlig nivå, som en kriminell livsstil. Men den negativa inställningen till kulturen tycks sakta förändras. Tidigare i år sade president Putin i ett tal att breaking är nyttigt för ryska ungdomar, som genom träning håller sig borta från droger.

I Voronezh var stämningen annorlunda än i Moskva. Taxichaffisen kallpratade med lugn stämning om kriget som pågick 20 mil längre bort. Andra världskriget lämnade 90 procent av Voronezh i ruiner; kanske förklaringen till chaffisens lugn.

Dagen därpå ägde kulturutbyte som planerat rum. Jag bytte till mig vinylskivor med rysk disco mot amerikanska scratchskivor. I övrigt var jag osäker på exakt vad som pågick: flera av de ryska hip hop-deltagarna undvek mitt tillmötesgående leende, när våra blickar korsades, som om jag inte existerade.

Ur högtalarna spottade en afroamerikansk rappare frenetiskt ut N-ordet i rytmiska verser, och ryska hip hop-huvuden nickade i takt. Under seminariet berättade hiphoparna från Voronezh om sina erfarenheter av att växa upp i resterna av Sov-

Graffiti i Moskva.

Unga i Voronezh visar upp break dance.

jetkommunismen, där de inte »blandats upp mellan raserna, mellan svarta och vita; människor får till slut samma hudfärg, vilket är en fara för stabiliteten i det ryska samhället.«

Jag undrade vem som tutat i dem detta. Rasism som ideologi är ingen nyhet för mig. Det var att höra det av hip hopare som var en ny, nästan surrealistisk erfarenhet. Jag insåg att dessa hip hopare inte hade färgats av de hip hop-värderingar som jag själv har växt upp med, och känner är universella och självklara delar av denna kulturen. Men inte i Voronezh.

När sedan dansarna, Johanna Fröjd (som råkar vara rödhårig)

och Emelie Enlund från vår grupp fick frågor som: »Är det sant att rödhåriga tjejer gillar att bli tagna hårt?« »Varför är ni intresserade av feminism, är det på grund av att ni är lesbiska, eller är svenska kvinnor osäkra och därför pratar om feminism?« var haveriet komplett. Visst, det fanns det en förståelse för aktivistgrupper som Pussy Riot, men att häckla kyrkan som »dessa naiva småtjejer« hade gjort, förklarades som ett busstreck snarare än politisk handling. Sådant beteende borde inte uppmuntras, men två års fängelse för »huliganism« var lite för hårt. Även de skulle mogna som kvinnor, ansåg några.

»Jag förstår de unga hip hoparnas frustration, och kan se att kulturen där mer är ett finger åt Putins samhälle, än som universell kulturyttring.«

Det sista att bocka av på veckans schema var en gemensam sightseeing av staden innan vi tog nattåget tillbaka till Moskva. Men de ryska hip hoparna var inte intresserade av att turista och måla en graffitivägg tillsammans med oss.

Det jag mötte under veckan var ett resultat av ett homogent, nationalistiskt och konservativt samhälle. Det resonemang som jag hade fått ta del av den dagen och subtila – och inte så subtila – rasism som jag hade fått erfara under veckan, gjorde mig obekvämt i den ryska hip hop-kontexten.

Ryssland är trasigt, fattigt. Vägar av lera, halvfärdiga hotellbyggen som dammat igen. Är de unga invånarnas tankevärld ett resultat av tvära kast; från hårdnackad kommunism, till katastrofkapitalism? Hursomhelst har jag bevittnat hip hop med rasism, och det var inte vackert att se.

Jag förstår de unga hip hoparnas frustration, och kan se att kulturen där mer är ett finger åt Putins samhälle, än som universell kulturyttring. Men helt misslyckad var inte resan. Vi sådde ju några frön hos de unga hip hoparna i Moskva.

KENNETH SEREMET är urban-sociolog, konsult och verksam DJ.

TROVÄRDIGT OM SPRUCKNA DRÖMMAR

Rättfram skildring av Europas gyllene bur inviger Stockholms filmfestival

»DU, DU, DU OCH DU – KOM!«. Fyra män väljs ut i den stora hopen människor som väntar med sina väskor vid en vägkant någonstans i Nordafrika. Destinationen är Europa. De skickas upp på ett lastbilsflak och körs iväg, efter färden väntar en vandring i öknen till kuststaden där de betalar dyra pengar för en plats på en gummibåt med klen motor. En storm kastar omkring båten som är nära att kapsejsa när ett stort fartyg får syn på deras nödraket.

De överlever Medelhavet, men Italien är inte vad de hade väntat sig. Det är kallt och rått och i tätlägret i slummen där de unga männen från Burkina Faso hamnar, finns ingenting. Som papperslös är svartjobb det enda alternativet, att plocka frukt är slitsamt och i fabriken där frukten ska pressas är risken för arbetsplatsolyckor stor. Ägarna är snälla och gästvänliga men det förändrar i grunden ingenting. Det finns inget liv för dem här.

Den italienska regissören Jonas Caripgnanos långfilmsdebut *Mediterranea* är en berättelse om jakten på ett bättre liv och drömmen om Europa. Caripgnano har följt afrikanska migranter under en tid och långfilmen är baserad på den verklighet han mött tillsammans med dem. Det märks, för även om berättelsen är fiktiv så har den mer karaktär av dokumentär än drama. Vi

kommer förvisso väldigt nära huvudkaraktärerna, men känslorna är inte så starka som man kanske kunnat vänta sig från en film som skildrar en flykt över Medelhavet. Det är ingen snyftare, och det är positivt så tillvida att filmen inte blir för tung att titta på. Å andra sidan hade Caripgnano gärna fått ge själva flykten en större plats. Just nu tror jag att vi behöver se lastbilsflaken och gummibåtarna på Medelhavet igen och igen, för den verkligheten är oss så nära nu, och den kommer förändra vårt svenska samhälle för en lång tid framöver. Vi kan aldrig fullt ut förstå, men vi kan titta på skildringar av flykten och göra vårt bästa. Årets tema för Stockholms filmfestival är

just migration och det tackar vi för – mycket annat hade känts futtigt och ytligt i jämförelse.

Filmens främsta egenskap är att den lyckas bolla med flera känslor samtidigt. Lycka, besvikelse, skam, rasande ilska, antiklimax. Efter en polisrad i tätlägret blir en person skjuten och i affekt samlas migranterna i en demonstration som slutar i kravall. Slogordet »stop shooting blacks!« skallar mellan husen samtidigt som lokalborna kastar glasflaskor från sina balkonger. Vår huvudperson är splittrad. Han vill skrika och samtidigt inte. En kamrat är död, men vilka är de att protestera? De har ju valt att komma hit, till ett Italien som inte ville ha dem

Mediterranea (2015)
Regissör: Jonas Caripgnano.
I rollerna: Koudous Seihon, Alassane Sy.
Mediterranea är Stockholms filmfestivals öppningsfilm och har premiär den 11 november.

där från första början. Till slut plockar han ändå upp ett järnrör och slår. Slår och slår och slår. Vreden vinner över skammen.

Mediterranea säger det som behövs sägas, men kanske inte så mycket mer. Den lämnar inte de spår jag förväntat mig, men den lär oss att se på vår gyllene bur med nya ögon. I tider som dessa är det nog en krass verklighet som européerna behöver få se.

FANNY HÖKBY

Stockholmia - forskning och förlag NYHETER HÖSTEN 2015

ETT FÄRGSTARKT LEVNADSÖDE

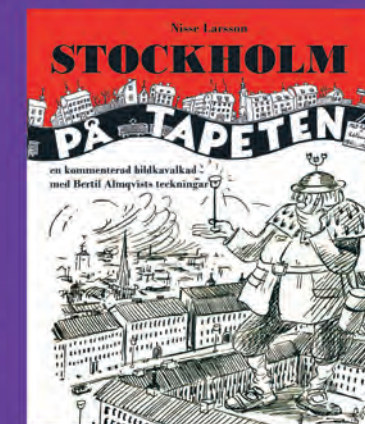
Bo Larsson
Fastighetsmäklare
JAN SANDBERG RISBECKERS
levnadsberättelse

Fastighetsmäklare
Jan Sandberg Risbeckers
levnadsberättelse
Bo Larsson

En av sin tids mest framgångsrika fastighetsmäklare i Stockholm berättar okonstlat om sitt liv och sin karriär, från barndomen till det datum då han av olyckliga omständigheter ruinerades. Jan Sandberg Risbeckers livsberättelse är såväl en unik Stockholms-skildring som en spegel av stadens moderna historia.

EN KOMMENTERAD BILDSKATT

Stockholm på tapeten
en kommenterad
bildkavalkad med Bertil
Almqvists teckningar
Nisse Larsson

Stockholmsjournalisten Nisse Larsson har gjort ett kommenterat urval av de tusentals teckningar och texter som tecknaren Bertil Almqvist, signaturen Bertila, lämnade efter sig. Skildringarna ger en levande bild av Stockholm under fyra årtionden.

FINNS I BOKHANDELN EN JUBILEUMSBOK OM TEATERNS SJÄL

En teater för alla sinnen
30 år med Orienteatern
Karin Helander

Författaren och teaterforskaren Karin Helander beskriver det unika med Orienteatern genom att visa hur det går till när en föreställning växer fram. Boken är formgiven av fotograf Martin Skoog och hans rika bildmaterial ger ett berörande perspektiv på Orienteaterns själ.

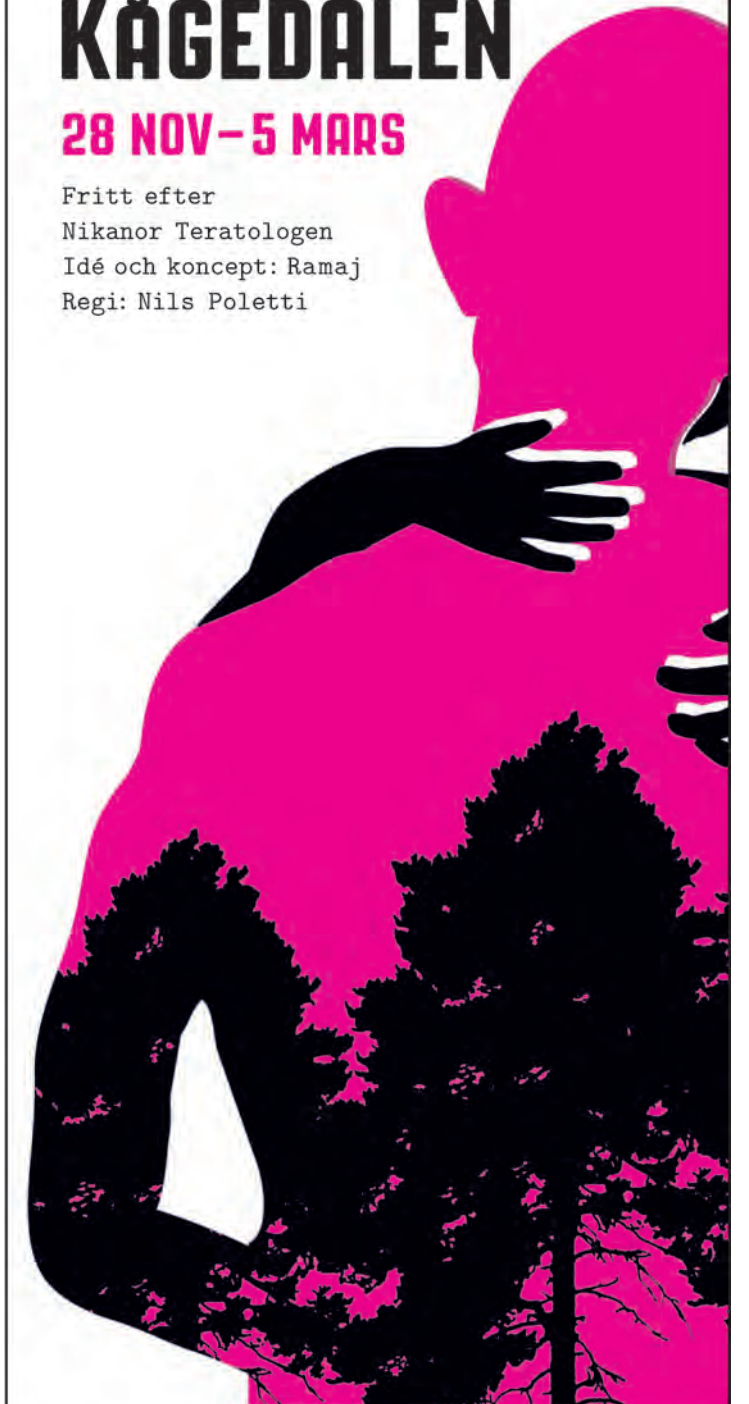
stockholmia.stockholm.se

ÄLDRE- OMSORGEN I ÖVRE KÅGEDALEN

28 NOV – 5 MARS

Fritt efter
Nikanor Teratologen
Idé och koncept: Ramaj
Regi: Nils Poletti

TURTEATERN

KAPITALISMEN HÅLLER PÅ ATT DÖ – MEN VAD HÄNDER SEDAN?

AV JAN-ERIK PETTERSSON

Vissa böcker är världsbildsförändrande. De är inte många. Men Paul Masons *Postcapitalism* (Allen Lane/Penguin) som utkom i somras, är en av dem.

Det har skrivits otaliga artiklar och böcker om digitaltiden, tekno-skiftet, den andra maskin-åldern (eller den tredje), det traditionella arbetets avskaffande. Det här är inte en av dem, även om alla dessa företeelser spelar in i den vision som boken presenterar.

Paul Mason är ekonomireporter på brittiska TV-kanalen Channel 4 News. Han har tidigare skrivit i bokform om arbetarrörelsens strider i *Live working or die fighting*, om finanskrisen 2008 och dess orsaker i *Meltdown* och om de spontana upprorsrörelserna under åren därefter – arabiska våren, occupyrörelsen, indignados, med flera, i *Why it's kicking off everywhere*. Man kan säga att slutsatserna i dessa böcker samlas upp i den nya, vilket förklarar skillnaden mellan den och många andra skrifter i liknande ämnen. Det globala samhällsdrama vi ser framför oss nu beror, säger Mason, inte på tekniken, inte heller på ekonomin eller nyliberalismens

kris eller klimatkrisen eller de växande klasskillnaderna utan på allt detta tillsammans, hur dessa faktorer samverkar och går in i varandra i en unik historisk situation.

Grundtesen i *Postcapitalism* är lika självklar som svindlande: Inget samhällssystem varar för evigt. Inget har någonsin gjort

Paul Mason i februari 2015.

det. Det kapitalistiska systemet har som alla system en livscykel, det kommer också att försvinna och ersättas av något annat. Frågan är när det sker och hur det sker och vad som kommer i stället.

Mason säger ingenting i stil

med att kapitalismen är ond. Tvärtom ser han kapitalismen som ett märkligt och imponerande system, som framför allt kännetecknas av sin förmåga till spontan anpassning, en lärande organism vars viktigaste kraft består i att driva teknologisk utveckling och hitta nya marknader när gamla är uttömda. Men

skrev 2014 i en rapport att tillväxten i utvecklade länder kommer att vara mycket svag de närmaste 50 åren och ojämlikheten förväntas öka med 40 procent. Att även i utvecklingsländerna kommer dynamiken att vara uttömd kring 2060.

De saker som fått nyliberalismen att blomstra har börjat förstöra den: *fiat-pengarna* som låter varje avmattning i ekonomin följas av lössläppta krediter, *finansialiseringen* som ersätter stagnerande löneinkomster med lån, *räntesänkningarna* vars reella innebörd är att staterna genom sina riksbankar garanterar värdeökningar på aktier och fastigheter, utan att det leder till motsvarande investeringar från företagens sida. Får vi en stor finanskris till kommer den inte att kunna hanteras inom nuvarande system, bankerna kan inte köpas ut med motsvarande enorma summor som efter 2008.

När feodalismen sakta gav vika för kapitalismen så drevs detta skeende av inre motsättningar men också av externa chocker – störst av dem digerdöden som sopade bort en tredjedel av befolkningen i många länder. Nu ser vi nya externa chocker mitt framför våra ögon, flyktingskaror på

våra järnvägsstationer signalerar en ny folkvandringstid, lokalsamhällen i Frankrike som krossas av orkanvindar, en glimt av vad klimatförändringarna kan medföra. Det Mason skriver om har således inte betydelse som en skrivbordskamp om olika modeller och ideologiska system, det handlar framför allt om att vi inom de närmaste 30-40 åren kommer att hamna i ett okontrollerbart tillstånd av kaos om vi inte förnyar samhället. Men det finns en väg ut, menar Mason. Kapitalismen har själv skapat den teknik, informationstekniken, som kommer att skriva dess uppsagningsbrev.

När informationsinnehållet i allt mer av det som produceras ökar – och ökar i svindlande takt – så händer något. Affärsmodellerna, sätten att tjäna pengar inom kapitalismen, faller sönder, eftersom informationen kan kopieras och mångfaldigas oändligt till lägre och lägre kostnad och till slut ingen kostnad alls. Prissättningen på marknaden upphör att fungera. Överflödet slår ut knappheten, grunden för marknadens pengaintjänande.

Det enda sätt som infokapitalismen kan hantera utvecklingen är genom att de största och mest informationstunga

företagen, sådana som Google, Microsoft, Amazon, växer i än snabbare takt och fångar mer och mer information och monopoliserar den för egen förtjänst, och att de transnationella jättarna tar patent på allt och försöker förlänga patenten i det oändliga och pressar staterna att teckna globala avtal till sitt eget skydd – vilket är precis vad som sker idag. Men det kommer inte att lyckas, menar Mason. För, som det kända slagordet lyder: informationen vill vara fri.

Problemet är väl då, säger skeptikern, att precis som Margaret Thatcher fastslog, så finns inget alternativ till den rådande ordningen. Men det gör det, menar Mason. Alternativen existerar redan. De finns överallt om man letar, de växer, det kommer nya hela tiden och de drivs ofta av drivs av människor som hellre vill vara en del av en social och samarbetande värld än av monopolkapitalismens »EvilCorp«. De skapas som kooperativ och nya samarbetsformer, de växer fram av nöd och nödvändighet i krisens spår i länder som Grekland. Världens största informationsprodukt, Wikipedia, är ett exempel av många. Det skapas av tusentals frivilliga bidragsgivare och utan någon central styrning.

Den postkapitalistiska sektorn måste leva sida vid sida med den kapitalistiska under lång tid och under den tiden blir den centrala inre motsättningen i vårt samhälle den mellan hierarki och nätverkande. Människor måste själva se med egna ögon och uppleva med egna sinnen att det finns något annat som faktiskt fungerar. Och de måste agera på olika sätt, intellektuellt, aktivistiskt, påtryckande – för det nya samhället föds inte av sig självt, framhåller Mason.

Men rent konkret: hur ska det gå till? Mason har ett program för sin »revolutionära reformism« i slutet av boken som är detaljerat och intrikat men som det skulle föra för långt att djupdyka i här. Våldigt förenklat handlar det om att avsluta det nyliberala experimentet och att inte skygga för informationsåldern utan gynna den, påskynda den och använda den för samhällligt förändrande syften, att släppa luften ur kreditbubblan, socialisera bankväsendet, aktivera staten, inte för att skapa kommandoekonomi utan som stödjare och initiatör till nya teknologier och kollaborativa affärsmodeller, frigöra arbetet, stoppa den globala uppvärmningen – för om inte det sker blir det andra meningslöst.

Postcapitalism fortsätter linjen från Marx *Kapitalet* i informationsåldern, den är en formlig explosion av uppslag, idéer, historiska paralleller, överraskande lärospån. Den här sortens böcker genererar motargument, det hör till sakens natur. Och visst, det är möjligt att Mason, som historikern David Runciman säger i en annars hyllande recension, »bitit av en större bit än han kan tugga«. En annan invändning är att kapitalismens vinstmöjligheter tycks långt ifrån uttömda, att det finns oerhört mycket mer att tjäna pengar på och lägga vantarna på av sådant som aldrig kommer att finnas i överflöd – eftertraktade mineraler, jordbruksmark, allt vatten i hela världen, all undervisning och skolgång, alla känslor, kärlek, sex – tänk vilka marknader som väntar!

Men vem vill leva i en sådan värld? Blir den vårt enda alternativ så växer motståndet till en storm. Vi går alla i tåget förr eller senare. Med eller utan Paul Masons lilla svarta i handen.

JAN-ERIK PETTERSSON

OWEN JONES:

»Vi måste komma ihåg hur snabbt allt kan förändras«

Den brittiska vänsterns stjärnskott, journalisten Owen Jones, må se ut som en charmig spoling, men i debatten är han en påläst och omutlig röst för ekonomisk demokrati och solidaritet. Till Ordfront säger han att det idag finns en våg av vrede i Europa som vänstern bör kanalisera till att vrida agendan ur kapitalets grepp.

AV JAN-ERIK PETTERSSON

Det är lördag på bokmässan i Göteborg. Klockan 16 framträder Fredrik Reinfeldt och Owen Jones i två intilliggande seminarier. De är nog inte medvetna om varandras närvaro och den förre statsministern har antagligen aldrig ens hört talas om Owen Jones.

Om fem år kommer han att ha gjort det, det kan jag lova.

Reinfeldt är kompis med David Cameron, Storbritanniens premiärminister. De har inspirerat varandra och påverkat varandras politik. Owen Jones är kompis med Jeremy Corbyn, Labourpartiets nyvalde ledare. Vad det kan få för följder vet vi ännu inte.

Storbritannien är tillsammans med USA världens ledande nyliberala land, Sverige är lillebror härvidlag, men har pinnat på bra de senaste två årtiondena och nyliberaliserats snabbare än något annat västland.

Förändringen har möjliggjorts inte minst genom arbetarrörelsens knäfall för vår tids ekonomiska enhetslära; tanken att kriser och underskott ska mötas med *austerity*, nedskärningar, och att dessa ska utformas så att de högst upp går skadeslösa.

Owen Jones vet mer än de flesta om den nyliberala omvandlingen. Han har beskrivit detaljerat hur den gick till i sin nya bok *Etablissemang* – och hur de kommer undan med allt (Ordfront).

I och med att socialdemokraterna i Europa har accepterat *austerity*-språket så har de extremt lite att säga, politik blir teknokrati. När andra då talar desto mer, oavsett om de är till vänster eller höger, så händer det oväntade saker, framhåller Owen Jones när jag träffar honom ett par dagar före bokmässan, på Hotell Malmen i Stockholm.

Då skakas fortfarande den brittiska politiken av valet av Jeremy Corbyn som ny ledare för Labourpartiet och tidningarna är fulla av kommentarer, mestadels negativa, om den inte så unge men definitivt nye partiordföranden.

Var Jeremy Corbyns seger en överraskning också för dig?

– Ja, såklart, det var det för alla. Sannolikheten att han skulle vinna var väl ungefär lika stor som att en asteroid skulle träffa jorden. *Jag* hade högre odds att bli ny labourledare.

Men nu skriver alla tidningar, både i England och här, att han är hopplös och chanslös.

– Jovisst. Och han står inför helt enorma utmaningar, ingen idé att låtsas något annat. Han var ju också oförberedd, hade dåligt stöd i parlamentsgruppen, hade inga inflytelserika journalister på sin sida. Han hade inte ens en presschef. Nu har han det. Och han måste skaffa sig rådgivare, riktigt bra sådana, och börja tala också till dem som inte röstade på honom. Utan breda allianser kommer vi aldrig någonstans, det visste högern när de slipade knivarna på 70-talet, säger Owen Jones.

Labourledaren tycks ha hört sammat råden, för just när jag skriver detta, de sista dagarna i september, ser jag att en imponerande rad stjärnekonomer, Joseph Stiglitz, Thomas Piketty, Mariana Mazzucato, Anastasia Nesvetailova och Ann Pettifor, har format ett ekonomiskt råd kring Corbyn och hans skuggfinansminister John McDonnell.

Men det är definitivt inte bara kändisar som sluter upp bakom Corbyn.

– Labour har fått 60 000 nya medlemmar bara på de två senaste dagarna, säger Jones. Visst, han kanske förlorar, men det som händer nu kan inte suddas ut. Syrizas politik krossades av eurokraterna, men rörelsen lever kvar, trots all besvikelse och bitterhet.

Det går en åska genom tidevarvet, skrev Carl Jonas Love Almqvist en gång. Det gör det kanske inte riktigt ännu i vår tid, i våra västliga länder. Men nog mullrar det.

– Etablissemang

»Populismen har medvind både i Storbritannien och USA. Bevara oss för Donald Trump och Jeremy Corbyn«, skriver Expressen i en ledare. Tidningen talar om dumskallarnas sammansvärjning. Hur korkade kan väljarna bli?

– Att ställa samman den bigotte miljärdären Trump, som hetsar mot flyktingar och icke vita amerikaner, som hånar kvinnor och politiska motståndare, med Jeremy Corbyn som slåss för en lön att leva på, som kampanjat för hbtq-rättigheter och försvarat flyktingar och aldrig säger ett ont personligt ord om någon meningsmotståndare är skamligt, men det är så klart begripligt, det handlar om att få vänstern att framstå som löjlig och clownaktig, att påstå att den saknar all legitimitet.

Men detta blir ett problem för vänstern, eller hur? När allt förklaras med populism blir det svårt att diskutera. Det är som när den grekiska regeringen skulle prata ekonomi i Bryssel. Det gick bara inte. »Jag kunde lika gärna ha sjungit den svenska nationalsången«, sa Yannis Varoufakis, den förre finansministern, efteråt.

– Nej, för det handlade aldrig om ekonomi. Det handlade om att statuera ett exempel. Om att skrämmas. Det handlade om hela Sydeuropa, om Spanien, om Podemos.

– Vad vi ser är att folks vrede manifesterar sig på två skilda sätt. Det ena är det progressiva med partier som Syriza och Podemos, The Green Party och skotska SNP och politiker som Corbyn eller Bernie Sanders i USA. Det andra är det reaktionära med det brittiska främlingsfientliga UKIP, den republikanska amerikanska högern, Front National, grekiska Gyllene Gryning, Sannfinländarna, Sverigedemokraterna med flera, som driver en demagogisk populism och nationalism och försöker att skapa syndabockar av invandrare och människor på flykt.

The times they are a-changing, sjöng Bob Dylan och också de då för tiden yngre nyliberalerna lyssnade, kan man tro. I varje fall visste de vad folkhemsförvararna på den tiden inte anade – att inget varar för evigt. De såg möjligheten att förändra samhället i sin riktning och de tog den. Nu börjar vin-

DEMOKRATIN ERÖVRAS TILL ETT HÖGT PRIS OCH STORA UPPOFFRINGAR AV VÅRA FÖRFÄDER OCH UNDER STARKT MOTSTÅND FRÅN DE MÄKTIGA I SAMHÄLLET. /.../ NU ÄR DET VÅR TUR ATT STÅ UPP OCH TA TILLBAKA DET SOM FÖRLORATS

den blåsa igen. Det finns många skäl till att det känns så. Ett är just Owen Jones. Han är ung, han har mediatycke, han är vänster, han är gay, men han skriver inte och talar inte jättemycket om det som förväntas, åtminstone som vi i Sverige skulle förvänta oss, om kön och etnicitet, hur detta framställs i TV-serier och Hollywoodfilmer eller om vem som approprierat vems frisyrr, utan om rena rama arbetarklassen och om den politiska makten.

När hans första bok *Chavs – the demonization of the working class* kom ut 2011 (kommer på svenska 2016) var han en okänd 26-åring från Sheffield. Efter att boken fått fantastiska recensioner och utnämnts av New York Times till en av årets tio bästa fackböcker på engelska förändrades hans tillvaro. Han fick egen kolumn i stora tidningar (för närvarande i The Guardian) och kontrakt på en ny bok, han började resa land och rike runt och tala vid demonstrationer och möten. TV älskade killen med en konfirmants utseende men en bulldogs attack i debatten – oavsett vilka höjare han ställdes mot.

Owen Jones ser, trots sina 31 år, fortfarande ut som sjuutton och ett halvt, och det är något lite tonårsmässigt över hans uppenbarelse, hans sätt att prata och fibbla på mobiltelefonen. Men när det blir allvar av, när han ska debattera eller tala inför publik, så händer något. Då är han plötsligt en fullfjädrad agitator, en person som verkar ha tjugo års erfarenhet av politiska och fackliga strider och därtill en doktorsgrad i politisk historia.

Owen Jones

Allt handlar om demokratin, säger han i slutet på sitt seminarium på mässan:

– Demokratin erövrades till ett högt pris och stora uppooffringar av våra förfäder och under starkt motstånd från de mäktiga i samhället. Mycket av det som vanns har vi gett bort under de senaste decennierna, nu är det vår tur att stå upp och ta tillbaka det som förlorats. Att inte göra det är att svika de som gått före oss. Vi står på jättars axlar, vi får aldrig glömma det, säger han och möts av ovationsartade applåder från publiken.

Jones är i Sverige för att prata om sin nya bok *Etablissemang*. En bok om de grupper som styr det förenade kungariket – politikerna, storföretagarna, högerideologerna, medierna, finansmatadorerna, ordningsmakten, domstolarna.

Hur kom du på tanken att ge dig i kast med ett sånt jätteämne?

– I min första bok beskrev jag hur eliterna ser ner på och demoniserar de svagaste. Nu ville jag få läsarna att titta uppåt och se vilka som har den verkliga makten. Om du vill förändra samhället till något mera demokratiskt, så måste du känna de krafter som du ställs emot.

Det är en mycket engelsk bok?

– Inte bara. Mycket av detta hittar du i Sverige också – svängdörrarna mellan politiken och näringslivet, PR-byråernas inflytande på politikerna. De ekonomiska så kallade reformerna – privatiseringar, förändringar av arbetsmarknaden och bostadsmarknaden – har varit en parallell utveckling – även om vi hos oss gått klart längre.

Det finns något skräckkabinettaktigt över brittisk elit. Så tätt, så överklassmedvetet, så privatskoleutbildat, så avskilt nätverkande, så egoboostande som detta etablissemang är, är det inte konstigt att det producerar skandaler på löpande band. Ett snask som den ofta helt häpnadsväckande brittiska sensationspressen sedan kan bada i.

Att politiker gör bort sig är bara bra,

tycker den inflytelserike och fruktade högerbloggaren Paul Staines, som är en av dem Jones intervjuat. Genom att politikernas ställning försvagas minskas deras handlingsutrymme. »Min ilska mot dem är uppriktig«, säger Staines. »Jag hatar de tjuvaktiga jävla fittorna.« Demokratin ser han följaktligen som ett hot. »Den ger mig inte det resultat jag vill ha.«

Så grovt uttrycker sig inte så många av de andra ideologerna men det bakomliggande sentimentet är detsamma.

– Det unika med dagens etablissemang jämfört med tidigare är att det är så triumfatoriskt, så segervisst, det tror att det vunnit för gott, det glamouriserar rikedom och försvarar ojämlikhet.

Vinnarhålet som finanseliten nu sitter i har inte uppstått av sig självt. Den stora högersvängen förbereddes på ett medvetet och kraftfullt sätt av en grupp ideologer som Jones kallar *outriders*, förelöpare (Paul Staines är en av dem). De var få, ansågs chanslösa, men var mycket målmedvetna.

– När Margaret Thatcher valdes till ledare för Tories jublade Labours ledning. Hon var ju så extrem och impopulär, enligt deras uppfattning.

Men snart hade förelöparna satt bollen i rullning. Och några år senare var det de andra, de som tyckte illa om Thatcher, som var de extrema.

Kan man lära av »förelöparna«?

– Mycket av det de gjorde handlade om att flytta det som kallas Overtonfönstret (efter en konservativ amerikansk tänkare) – alltså vilka frågor som är möjliga att diskutera vid ett visst tillfälle. Det kan, och måste, vänstern också göra. För att ta ett exempel: det finns en organisation som heter UK Uncut. De har genomfört aktioner och okkupationer mot skattesmitande företag för att visa på lögnen i påståendet att vi måste skära ned för att pengarna är slut. För några år sedan pratade ingen om skatteflykt, nu gör till och med George Osborne, finansministern, det. Men den här debatten har vi vunnit innan han och hans

VI MÅSTE SÖKA ALLIANSER ÖVER GRÄNSERNA, BYGGA RÖRELSER SOM ÄR INTERNATIONELLA.

kompisar ens öppnat munnen.

– Men vi kan ju inte som förelöparna grunda tankesmedjor på löpande band eller anlita dyra PR-firmor och reklambyråer. Försvaret av rikas intressen så får man resurser. Det vänstern har är rörelser, mobilisering av folk, det är det vi ser, hur det sen än går med det, i Storbritannien, i Spanien, i Grekland och andra håll.

– En annan lärdom av det som hänt de senaste åren är att vi inte kan hålla oss inom nationsgränserna. Vi måste söka allianser över gränserna, bygga rörelser som är internationella.

Det är om det som Jones nästa bok, *Politics of Hope* handlar. Den ska lyfta fram förebilder och inspirationskällor, idag och i historien, och bland mycket annat även handla om Sverige, om erfarenheterna av den svenska välfärdsmodellen.

Det förgångna? Nej, framtiden.

– Kom ihåg hur fort allt ändras. Vårt land, våra medier, våra politiker, var nyss otroligt negativa och fördomsfulla mot flyktingar. Men så kom bilden på den lilla döda pojken och så skiftade inställningen under loppet av ett dygn.

Det är en komplicerad situation vi har, eller hur? I somras pressade den tyska regeringen ner Grekland i hopplöshet. Nu står man upp för humanitet och empati i flyktingfrågan.

– Det Eurogruppen med Tyskland i spetsen gjort mot Grekland är förfärligt. Man har räddat bankerna men fördubblat fattigdomen, förvandlat landet till en halvkoloni, bara för att driva igenom en politik som alla vet kommer att misslyckas. Samtidigt så måste vi erkänna betydelsen av den generositet som Tyskland och det tyska folket visar gentemot flyktingarna. Att se människor stå med plakat och välkomna flyktingar är fantastiskt. Tyskland – och även Sverige – får oss britter att skämmas.

Tyskland tar emot sju gånger så många flyktingar som Storbritannien.

En våg av empati drar över Europa. Kan den vara samhällsförändrande? Själva fundamentet för nyliberalismen är ju den rationella egenyttnan, men egennyttan har kanske nått vägsände?

– Alla människor, utom de rena sociopaterna, är empatiska, det är grunden för solidariteten. Och det vi vill ha är solidaritet, som är ett vidare begrepp än »tycka synd om«. Många delar med sig nu, välgörenheten ökar, och det är bra, men vi vill absolut inte ha en utveckling mot ett samhälle där välgörenheten blir central. Alltså de rikas form av empati som innebär att de delar ut gåvor och stöd efter eget gottfinnande. Vi vill ha social rättvisa, utjämning, trygghetssystem.

– Om nyliberalismen är på väg att ta slut? Jag vet inte. Vishetens ugglor flyger i skymningen, tror jag att den tyske filosofen Hegel sa. Det vill säga det är först efteråt vi vet säkert vart vi var på väg.

JAN-ERIK PETERSSON är frilansjournalist och återkommande medarbetare i Ordfront magasin.

Ny klimatbibel av Naomi Klein

Böcker förändrar världen

SPECIALERBJUDANDE TILL ORDFRONTS MEDLEMMAR

FOTO: KOUROSH KESHIRI

DET FINNS INGEN NUTIDA TÄNKARE som så skickligt berättat om vår tid och vart vi är på väg som Naomi Klein. Hennes *No Logo* och *Chockdoktrinen* är moderna samhällsanalysklassiker och nu har hon gett sig i kast med den verkliga ödesfrågan – klimatet.

Världen går mot sin undergång – och väldigt lite görs för att försöka undvika katastrofen. Över hela vår jord pågår samma scenario: De rika blir rikare, hjulen snurrar snabbare – men jorden töms, blir ett skal av halvdöd industriskog, stora öknar och döda jordar.

Det är dags att lyssna till naturens rop på hjälp i form av bränder, översvämningar, stormar och torka.

Det Klein förmedlar är att vi på allvar måste förändra vårt sätt att leva, vår ekonomiska modell. Vi kan inte längre låta »den fria marknaden« vara ledstjärna när vi fattar våra beslut. I stället måste vi begränsa företagets makt, bygga upp lokala ekonomier och förstärka demokratin.

Det har sagts att människan är för girig och självisk för att genomföra den här typen av förändringar. Men faktum är att det redan görs på många

håll runtom i världen, något som Naomi Klein visar både överraskande och inspirerande exempel på. Men det handlar inte längre bara om att byta glödlampor mot lågenergilampor – det handlar om att förändra världen.

Och den möjligheten ligger i våra händer!

NAOMI KLEIN är författare, journalist och aktivist. Hon blev världsberömd för sin debutbok *No Logo* som blev den globala rättviserörelsens viktigaste skrift. Klein själv utnämndes till en av världens mest inflytelserika yngre debattörer. Hon följde sedan upp den med *Chockdoktrinen* 2007. Hennes artiklar publiceras regelbundet i en mängd tidningar världen över.

SOM ORDFRONTMEDLEM kan du köpa *Det här förändrar allt: Kapitalismen kontra klimatet* för endast 190 kronor, inkl frakt (ca 650 sidor, inbunden). Mejla din adress till marknad@ordfrontforlag.se och skriv Ordfrontmedlem + Det här förändrar allt i ämnesraden så skickas boken till dig inom några dagar. Det går även bra att beställa via post: Att: Order, Ordfront förlag, Box 17506. 118 91 Stockholm.

MER FRÅN ORDFRONT FÖRLAG

I Etablissemang attackerar Owen Jones det månghövdade komplex som han kallar »etablissemang» med lika delar noggrannhet, ursinne och humor. Owen Jones skildrar inte bara makthavarna utan beskriver framför allt hur etablissemang fungerar och vilka som tjänar på det.

Att vara ung kvinna idag är mer uppfuckat än någonsin. En hel kultur projicerar sina förväntningar, moralneuroser och förbudna lustar på dig. Det är dags att ge fan i det skriver Laurie Penny. *Sex, lögn och revolution* är ett manifest och ett upprop för en ny, modigare och mer radikal feminism.

Vi köper, köper, köper. Varor, tjänster, livsstilar, drömmar, relationer. Konsumtionen ska göra oss lyckligare, men de flesta undersökningar tyder på raka motsatsen. *Yes! Därför köper vi det vi inte behöver* är en skrämmande bok om hur avancerad vetenskap ställts i kommersialismens tjänst för att bokstavligen invadera och styra våra hjärnor.

Godtycke det största hotet mot konstnärlig frihet

AV ELIN BERNERSSON OCH ANNA WIGENMARK

HUR ÄR DET att arbeta som konstnär i ett Ryssland där den Putinstödda propagandan dominerar, där statligt stöd kräver regimlojalitet och där allt fler lagar införs som begränsar yttrandefriheten?

– Jag skulle vilja säga att man egentligen får säga och uttrycka vad som helst – men det blir konsekvenser, säger konstnären Dimitry Vilensky. Svårigheten i att utöva sin yttrandefrihet i Ryssland idag ligger i att man faktiskt inte vet vad som blir förbudet.

– Det handlar egentligen inte om vad som sägs – utan vem som säger det, menar han.

Under ett par dagar i mitten av oktober gästades Föreningen Ordfront av kulturarbetare och människorättsaktivister från Ryssland. Besöket var en del av föreningen Ordfronts arbete kring situationen i Ryssland. Vid en konferens med svenska kulturarbetare och journalister och ett öppet frukostmöte berättade deltagarna om sitt arbete. Nya lagar som begränsar yttrandefriheten, en ökad kontroll av kulturyttringar

från den ortodoxa kyrkan, hårda tag mot demonstranter och oppositionella och nya regelverk som gör det svårt, ibland omöjligt, för människorättsorganisationer att verka i landet. Internationella ekonomiska bidrag går officiellt inte längre att ta emot, då kan man stämplas som utländsk spion och riskerar böter och i värsta fall fängelse. För dem som verkar i landet krävs en hel del anpassningsförmåga och ganska mycket uppfinningsrikedom. Alla var överens om att det är godtyckligheten som är svårast att hantera och som skapar självensur och i viss mån paranoia.

Irina Aksenova, arbetar som verksamhetsledare vid moderna konstmuseet i Voronezh, en relativt konservativ stad, men med en snabbt växande kulturscen. Hon berättar att museet har lockat imponerande besöksantal, men utställningarna kan inte vara alltför kontroversiella, en rad ämnen måste behandlas med försiktighet. Staden erbjöd dem en byggnad kostnadsfritt, men vid ett tillfälle »kom order uppifrån« om att anordna ett

patriotiskt event för att konsthallen skulle få fortsätta att leva kvar. Centret försöker verka fritt, men begränsas av ekonomiska skäl. Arrangörerna investerar sina egna pengar och betalar själva alla utgifter utan att ta emot bidrag från någon. Som flera konferensdeltagare vittnar Irina om att utländsk finansiering är extra besvärligt.

Elena Gremina, dramaturg och regissör från Moskvabaserade Teatr.Doc med fokus på dokumentära pjäser, ofta med tydliga politiska inslag, berättar om de senaste årens repression. Teatr.Doc vill stå för demokrati, och förhåller sig öppen även till påstått Putin-vänliga medarbetare. Teaterns syfte är inte att ta ställning mot en regim utan att vara för ett demokratiskt system. Att stödja presidenten (som 80 procent av befolkningen gör) kan dessutom vara en överlevnadsstrategi.

2013 började Doc utsättas för myndighetsföljelser, vilket överraskade Elena trots samhällskritiken – för henne är teatern

en frizon. Under en föreställning i oktober 2014 rusade polisstyrkor (FSB) in under förevändningen att teatern bombhotats. Efter ett tag »glömde« de bort att leta efter bomben och startade andra genomsökningar som ledde till att teatersällskapet blev vräkt från de lokaler de haft i tolv år.

– Sedan dess har FSB (tidigare KGB) fört krig mot oss, säger hon.

Nu sätter Teater Doc upp nya pjäser i tillfälliga lokaler, nyligen en pjäs om Bolotnajafångarna. De planerar just nu en pjäs om Oleg Sentsov, filmaren som dömdes till 20 års fängelse för terroristbrott, men som egentligen dömts på grund av sin kritik mot annekteringen av Krim och kriget i Ukraina.

Journalisten Anna Gaskarova har personlig erfarenhet från Bolotnaja, som fru till fängslade Alexey. Var tredje månad får hon besöka honom. Anna beskriver hur myndigheternas strategier effektivt hotar politisk aktivism och hur mycket svårare det nu är att mobilisera protester.

Till yrket journalist sprider hon uppmärksamhet i frågan och menar att det mediala intresset för hennes man skonar honom från större problem. Utlandsbesök likt detta ger viktig publicitet, särskilt då den enda chans Anna ser till rättvisa finns bortom rysk domstol.

– Vi är mycket oroliga över Rysslands hot om att lämna Europadomstolen, det skulle få allvarliga konsekvenser för demokratin i Ryssland, menar Anna.

ADC Memorial var den första ryska organisationen att arbeta för romers rättigheter. Sergey Mikheev från organisationen deltog i konferensen och berättar att den nu har breddat verksamheten till fler minoriteter, som migrantarbetare och HBTQ-personer. På senare år har organisationen också

försvarat konstnärer. Sergey berättar om Voina (»Krig«) en grupp konstnäraktivister – »artivister« som målade en enorm penis på en klaffbro, som när den öppnade sig blev en erektion riktad mot byggnaden där FSB huserar. För detta belönades de med ett konstpris från ryska kulturministeriet, samtidigt som ledarna sattes i arrest.

ADC Memorial har haft flera problem med myndigheterna, och deras kontor stängdes tre gånger. Till sist valde de att flytta organisationen till Belgien, där de försöker fortsätta som tidigare. De ville fortsätta arbeta med rättighetsfrågor istället för att lägga alla sina resurser på att försvara sig gentemot myndigheterna.

Många oppositionella och kulturarbetare har på senare år känt sig tvingade att lämna Ryssland. Flera har fått flyktingstatus i andra länder i Europa, bland annat i Sverige. Men flykten från Ryssland har också fört med sig en kulturell brain drain, menar flera av deltagarna.

International Youth Human Rights Movement vill bygga en ny generation av politiska aktivister. Anna Dobrovolskaya pratar om en enorm åsiktsklyfta i det ryska samhället, en konflikt i Sovjets efterdyningar. Vissa sätter allt sitt hopp till staten, andra beskyller Putin för allt.

Men svårigheterna för de organisationer som finns under IYHRM:s paraply, har ökat och precis som Sergey Mikheev från ADC Memorial beskriver hon en verklighet som innebär att de nu behöver kämpa för sina egna rättigheter istället för att kunna hjälpa andra. Information om läget måste spridas i Sverige och i EU, och kopplingar till bland annat FN bör stärkas. Samarbeten överhuvudtaget är fördelaktiga, medan sanktioner kan vara skadliga, ansåg hon.

Ordfronts Demokrati- pris till Läkare i världen

ARETS DEMOKRATIPRIS tilldelas organisationen Läkare i världen. Så här skriver juryn om sitt val:

»Läkare i världen är människorättsorganisation som slåss för allas mänskliga rätt till vård. I Sverige grundades Läkare i världen 1991 och är en del av det internationella nätverket Médecins du Monde. Nätverket driver verksamhet i mer än 300 hälso- och sjukvårdsprojekt i över 70 länder.

I en tid där politiker talar om flyktingkris vill vi i synnerhet uppmärksamma Läkare i världens arbete för EU-migranter. Deras verksamhet sätter fingret på hur byråkrati kan utnyttjas i demokratier för utesluta utsatta grupper från välfärden istället för att inkludera dem.

Läkare i världen får priset sitt engagemang för en av mest utsatta människor i dagens Sverige. Där välfärdssamhällen har brutit i sitt ansvar har Läkare i världen ryckt in för att bistå fattiga EU-migranter med medicinsk hjälp. Läkare i världen ger juridisk rådgivning till asylsökande, driver psykosocial mottagning och uppsöker EU-migranter som inte betraktas vare sig som medborgare eller asylsökande. Dessa verksamheter bedriver organisationen med frivilliga insatser. Organisationen har även krävt politiska beslut för att EU-migranter ska ges laglig rätt till sjukvård.

Läkare i världen är en förebild för hur ett idealistiskt engagemang för mänskliga rättigheter på ett konkret plan kan nå människor som så väl behöver det.«

Elena Gremina

Anna Gaskarova

Irina Aksenova

ANNA WIGENMARK:

För lätt till hat

– Om jag får barn, vill jag inte att de ska gå i skola i Ryssland.

Så säger en av deltagarna i den konferens om yttrandefrihet för ryska kulturarbetare som Ordfront nyligen anordnade. Hon målar upp ett mörkt framtidsscenario – inte främst kopplat till repressiva yttrandefrihetslagar, den ortodoxa kyrkans kontroll av kulturlandskapet eller bristen på demokrati i landet. Indirekt hänger det förstås ihop men det utbredda våldet mellan människor och i det här fallet, våldet i skolorna. Hon beskriver den alltmer hotfulla stämningen i landet och ett aggressivt beteende som hon tror kommer att leda till att landet snart imploderar.

Jag har den här beskrivningen av stämningen i Ryssland i huvudet när jag loggar in på Facebook. Jag följer väldigt få sidor men ändå tillräckligt för att varje dag känna mig nedslagen. Som många tidigare konstaterat kliver vanlig hövlig medmänsklighet åt sidan. Skärmen, tangentbordet och returknappen är farligt nära de omedelbara känslorna. Räkna till tio någon? Vad gör det med människor när friheten att hata på nätet är så stor? Eller är det ett brutalare samhälle som avspeglar sig på nätet? Det kryllar av »idioter«, »psykfall«, »galningar« och mycket värre benämningar i kommentarsfält och inlägg. Få kommer undan – vi väljer att hata även dem som egentligen både tycker och vill som vi själva och som vill nå samma mål – men små avsteg från den väg som vi själva tycker ska leda dit ger hatkommentarer och idiotförklaringar. Det är som att vi bara väntar på att få trycka till, sätta dit och fnysa föraktfullt – helst offentligt och gärna putslustigt för att få många delningar.

Samma anda möter man också i riktiga livet. De senaste helgerna när jag har tagit min son till simskolan, har jag gått mötts av utskällningar av simhallspersonalen. För simskolan börjar efter att simhallen stängt och Gud bevare den som försöker ta sig in i sista minuten. »Kryp eller klättra över grindarna om du vill in, jag håller på att stänga nu«. Och när jag häromdagen råkade parkera en minut på en gemensam garageinfart för att packa ur bilen – och meddelade detta med lapp och telefonnummer i vindrutan – bankade en ilsken motorcyklist nästan in dörren till kontoret och la till – »du ska vara glad att det inte var en sten genom rutan istället, ingen annan hade brytt sig om att läsa, eller bry sig om lappen«. Så enligt honom är alla andra hatiska och våldsamma.

Bagateller i vardagen kan tyckas – men varifrån kommer all ilska? Jag märker hur jag själv också tänder till alltför snabbt och alltför hårt. »Idiot!« är nog numera inpräntat i plasten i bilens instrumentbräda. Det liksom bara kräks fram – hårt och alltför snabbt när någon kör, i mitt tycke fel. Visst, mitt utbrott fastnar i chassit – men hur – när - blev jag sån?

Hösten 2015 har kallats Godhetens höst. För att så många visat kärlek och medkänsla för de människor som är på flykt, varav några nått Sverige. Men samtidigt ökar sympatierna för rasistiska partier, det brinner på asylboendena och i EU-migranterns tältläger, brandbomber kastas nästan regelmässigt in i moskéer och synagogor måste ha vakter och ståljalusier för att hålla borta våldet. Och precis när det här skrivits: rasismordet i Trollhättan. Det här händer i trygga Sverige, idag. Tack och lov att jag inte bor i Ryssland.

Anna Wigemark, människorättsjurist och ordförande i föreningen Ordfront.

Varifrån kommer all ilska? Jag märker hur jag själv också tänder till alltför snabbt och alltför hårt. »Idiot!« är nog numera inpräntat i plasten i bilens instrumentbräda.

NÄSTA NUMMER HETER SOM VANLIGT SÅHÄR ÅRS

OLM

Ordfront Litterära Magasin

Som i år handlar om religion
Så det kanske får heta

ORM

Ute 17 december

GLÖM INTE att ge bort ett år med Ordfront magasin till någon du tycker om.

Snedtänkt av S

Den överenskommelse som borgaralliansen och Socialdemokraterna fattade den 23 oktober för att »möta flyktingvågen« med införsel av tillfälliga uppehållstillstånd och utöka RUT att gälla fler olika tjänster visar tyvärr att vi i Sverige idag har två borgerliga block att välja mellan i partipolitiken. Tillfälliga uppehållstillstånd riskerar skapa en grupp av andra klassens invånare i landet, och RUT-reformer pekar tydligt på vart borgarna av blå och röd kulör vill ha dem: som servicepersonal. Satsningar på att stärka den eftersatta offentliga sektorn och bygga bort bostadsbristen hade varit bättre satsade medel, som kunde gett riktiga jobb till både sådana som bott länge och kortare tid i Sverige.

JOHAN BERGGREN

Bli medlem i Ordfront eller prova tre nummer av Ordfront magasin!

Ett år kostar 490:- (290:- för den som är under 25 år)
Tre nummer av Ordfront magasin kostar 129:-

Fyll i talongen så får du ett medlemserbjudande med posten.
Eller gå in på www.ordfront.se och bli medlem direkt.

- Ja, jag vill bli medlem i Ordfront, skicka ett medlemserbjudande.
 Ja, jag vill prova tre nummer av Ordfront magasin för 129 kronor.

NAMN _____

FÖDELSEÅR _____

ADRESS _____

POSTNR & ORT _____

E-POST/TEL _____

I medlemskapet ingår en årsprenumeration på Ordfront magasin, två välkomstböcker, rabatter på evenemang och kurser, samt möjlighet till engagemang i någon av våra lokalföreningar. Att vara medlem i föreningen Ordfront innebär också att stödja ett viktigt alternativ i svenskt samhälls- och kulturliv.

KAN SKICKAS
OFRANKERAT
INOM SVERIGE.
ORDFRONT
BETALAR PORTOT

TILL:
Föreningen Ordfront
Svarspost 20626625
110 06 Stockholm

POSTTIDNING B

Avsändare: Ordfront magasin,
Box 6309, 102 35 Stockholm

Vid eftersändning på grund av definitiv avflyttning
returneras tidningen med uppgift om ny adress

ISBN 978-91-87165-07-8

9 789187 165078 >

Läkarmissionen har 90-konjo och kontrolleras av Svensk Insamlingskontroll

HJÄLP!

Swisha till nummer 123 900 0217

Du kan också SMS:a AKUTHJÄLP100 till 72 980 så skänker du 100 kr.

Läget är akut för miljontals flyktingar. I flera år har vi på Läkarmissionen arbetat med att förändra framtiden för de många flyktingarna som bor i det enorma tältlägret i Bekaadalen i Libanon. Här bor de allra fattigaste. De som inte har råd att ta sig vidare till Europa. Behoven är större än någonsin och det handlar om att rädda liv.

Tack för din gåva!

Du kan också ge via Lakarmissionen.se eller Plusgiro 90 00 21-7.

Läkarmissionen
Förändrar framtiden för utsatta människor